

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sanja Obrovnik

**Vrednotenje javnih politik na področju
telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sanja Obrovnik

Mentor: izr. prof. dr. Damjan Lajh

**Vrednotenje javnih politik na področju
telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

Najprej bi se iskreno zahvalila izr. prof. dr. Damjanu Lajhu za sprejem mentorstva, vodenje v pravo smer in za vse strokovne nasvete.

Posebna zahvala pa je namenjena moji družini. Ni besed s katerimi bi se lahko zahvalila za vso nesebično podporo, optimistično spodbujanje ter vsakršno pomoč, ki mi jo dajete. Pa vendarle – Hvala vam, ker vedno verjamete vame!

Vrednotenje javnih politik na področju telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji

Diplomsko delo teoretično in analitično vrednoti javne politike na področju telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji. Telesno kaznovanje otrok je javnopolitični problem, ki se v družbi pojavlja že od daljne preteklosti in čeprav je z napredkom družbe ta "vzgojna" metoda postajala vedno manj sprejemljiva in zaželeno, je danes še vedno prisotna v našem vsakdanjem življenju. Večina ljudi se dandanes sicer strinja, da je izvajanje fizičnega nasilja nad drugimi ljudmi nesprejemljivo, hkrati pa pozabljajo, da so tudi otroci ljudje. Zato si številne mednarodne organizacije z različnimi neobvezujočimi in obvezujočimi zakonodajnimi akti prizadevajo, da bi se telesno kaznovanje otrok prepovedalo v vseh državah na svetu, med drugim tudi v Sloveniji. Kljub temu, da je številnim državam prepoved telesnega kaznovanja že uspelo vnesti v svojo zakonodajo, Slovenija še vedno ni ena izmed teh držav. Zato se to diplomsko delo ukvarja predvsem z vprašanjem (ne)uspešnosti reševanja tega problema v Sloveniji, prikazom trenutnega stanja ter iskanjem alternativnih rešitev za uspešno in učinkovito preprečevanje telesnega kaznovanja otrok.

Ključne besede: telesno kaznovanje otrok, prepoved, vrednotenje javnih politik, Slovenija.

The evaluation of public policies on corporal punishment in Slovenia

The thesis theoretically and analytically evaluates public policies on corporal punishment in Slovenia. Corporal punishment of children is a policy problem that has been occurring in our society ever since the distant past, and although this "educational" method has been becoming less and less acceptable with the progress of society, it is still very present in our daily lives. Nowadays most people agree that implementing physical abuse on other human beings is unacceptable, but some of them tend to forget that children are human beings too. Because of that, a number of international organizations have been seeking the prohibition of corporal punishment with a variety of voluntary and mandatory legislative acts. Despite the fact that many countries have already banned corporal punishment, Slovenia is still not one of them. Therefore, this thesis mainly focuses on the (in)effectiveness of solving this policy problem in Slovenia by showing the current state of corporal punishment and finding alternative solutions for effective and efficient ban of corporal punishment.

Key words: corporal punishment, children, prohibition, evaluation of public policies, Slovenia.

KAZALO

1 UVOD	8
2 METODOLOŠKI OKVIR	10
2. 1 Cilj in namen	10
2. 2 Hipoteze in raziskovalna vprašanja	10
2. 3 Raziskovalne metode in tehnike	10
2. 4 Struktura diplomskega dela	11
3 VREDNOTENJE JAVNIH POLITIK	12
3. 1 Definicija vrednotenja	12
3. 2 Metodologija vrednotenja oz. evalvacijskega raziskovanja	13
3. 3 Javna politika	15
3. 3. 1 Javnopolitični igralci	15
4 TELESNO KAZNOVANJE OTROK	16
4. 1 Definicija telesnega kaznovanja	16
4. 2 Posledice telesnega kaznovanja	18
4. 3 Telesno kaznovanje po svetu	23
5 TELESNO KAZNOVANJE OTROK V SLOVENIJI	26
5. 1 Legislativna zgodovina	26
5. 1. 1 Predlog družinskega zakonika	30
5. 2 Statistični podatki telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji	31
6 VREDNOTENJE TRENUTNEGA STANJA V SLOVENIJI	38
6. 1 Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014	39
6. 2 Alternativne rešitve	40
7 ZAKLJUČEK	44
8 LITERATURA	47
PRILOGE	52
<i>PRILOGA A</i> : Konvencija o otrokovih pravicah	52
<i>PRILOGA B</i> : Evropska socialna listina	52
<i>PRILOGA C</i> : Ustava Republike Slovenije	53
<i>PRILOGA Č</i> : Kazenski zakonik iz leta 1994	53
<i>PRILOGA D</i> : Kazenski zakonik iz leta 2008	54

<i>PRILOGA E: Zakon o preprečevanju nasilja v družini</i>	54
<i>PRILOGA F: Raziskava o telesnem kaznovanju otroka v družini v Sloveniji</i>	55
<i>PRILOGA G: Intervju s Petro Zega, strokovno delavko ZPM, in dr. Zdenko Čebašek Travnik, predsednico Foruma proti telesnemu kaznovanju otrok</i>	56
<i>PRILOGA H: Intervju s Tonetom Dolčičem, namestnikom Varuhinje človekovih pravic</i> .	59

KAZALO TABEL IN GRAFOV

Tabela 4. 1: Seznam držav, ki so prepovedale telesno kaznovanje otrok.....	25
Tabela 5. 2: Seznam zakonodaje in mednarodnih konvencij s področja telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji.....	29
Graf 5. 1: Število žrtev kaznivih dejanj nasilja v družini med leti 2000 in 2007.....	32
Graf 5. 2: Ste bili v otroštvu kdaj telesno kaznovani	33
Graf 5.3: Pogostost telesnega kaznovanja v otroštvu staršev	33
Graf 5. 4: Mnenje staršev o telesnem kaznovanju v njihovem otroštvu	34
Graf 5. 5: Kako pogosto telesno kaznujete svojega otroka?	35
Graf 5. 6: Mnenje o pravni prepovedi telesnega kaznovanja.....	36
Graf 5. 7: Dojemanje nasilja v družini v Sloveniji.....	37
Graf 6. 8: Prikaz dejavnikov in akterjev pri zaščiti in informiranju otrok pred telesnim kaznovanjem.....	42

SEZNAM KRATIC

APPROACH – Združenje za zaščito otrok Ltd (Association for the Protection of All Children Ltd)

NAPAC – Združenje za ljudi, zlorabljene v otroštvu (The National Association for People Abused in Childhood)

OOP – Odbor za otrokove pravice

RS – Republika Slovenija

ZPM – Zveza prijateljev mladine Slovenije

Varuhinja / Varuh – Varuh človekovih pravic Republike Slovenije

Zakonik – Družinski zakonik

Resolucija – Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014

1 UVOD

Družina je eden izmed najpomembnejših dejavnikov v procesih socializacije otrok in mladostnikov. V sodobnih družbah se posameznik rodi v družini, v njej odrašča in v končni fazi ustvari z odraslostjo sam svojo družino. Rečemo lahko, da je družina pomemben vir samobitnosti in izvor pripadnosti. V primeru, da je družina funkcionalna, je okolje za posameznika, ki se v njem razvija ugodno in tako okolje posamezniku prinaša ustrezne pogoje za funkcionalni razvoj. Družina je torej tista osnovna enota, ki otroku nudi ljubezen, toplino, varnost in ne nazadnje tudi materialne pogoje za njegov razvoj. Hkrati pa je družina lahko tudi tista, ki otroka ogroža (Horvat, Lombark in Peterec v Kornhauser s sodelavci 2007, 170).

"Včasih je šiba pela, otroci so dobili vzgojne klofute, udarce po zadnji plati, za kazen so klečali, celo na koruzi, pri mizi so morali molčati, v šoli ni bilo prepovedano lasanje, dobili so tudi po deset udarcev s šibo po dlaneh, poslani so bili v oslovsko klop in odrasli so jim tu in tam grozili s poboljševalnico. Si lahko danes sploh predstavljamo eno od takih vzgojnih metod (Nussdorfer 2010)?" Verjetno bi nas večina na to vprašanje odgovorila z odločnim "ne" ali z odkimavanjem, zato je toliko bolj presenetljivo dejstvo, da smo še vedno izpostavljenim statističnim podatkom, ki prikazujejo zelo drugačno sliko, in da se še vedno trudimo vzpostaviti sistem, ki bi uspešno prepovedal telesno kaznovanje otrok, hkrati pa jasno in glasno obsojamo kakršno koli obliko nasilja nad odraslimi. Kje se torej zamegli meja med upravičljivim izvajanjem nasilja nad otroki in pregonom nasilja nad odraslimi?

To vprašanje je pravzaprav nekakšna iztočnica v diplomsko delo, ki se ukvarja z vrednotenjem javnih politik na področju telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji. Kot pravi Peter Newell (v Kornhauser s sodelavci 2007, 52), eden najbolj aktivnih osebnosti na tem področju, je odprava legaliziranega nasilja nad otroki najosnovnejši in bistven korak k spoštovanju le-teh kot ljudi. V literaturi in internetnih člankih lahko zasledimo različne teorije in mnenja, ki prikazujejo številne negativne posledice, ki jih prinaša oz. povzroča uporaba telesnega kaznovanja kot načina vzgoje pri otrocih. Telesno kaznovanje otroka zaznamuje vse od rane mladosti do odraslosti, tako lahko "ena po riti" po mnenju strokovnjakov in raziskav na tem področju kaznovanega otroka spremlja skozi celotno življenje. Ravno zato je še toliko bolj tragično, da obstajajo posamezniki (ki so velikokrat tudi strokovno usposobljeni na tem področju), ki menijo, da je tepež povsem naravna in neizogibna oblika discipliniranja. Realnost je, da telesno kaznovanje celo danes, v sodobnem času, ostaja ena izmed najbolj vsakdanjih oblik nasilja nad otroki (De Boer-Buquicchio v Kornhauser s sodelavci 2007, 14).

Da bi se izognili oz. spremenili takšna razmišljanja o telesnem kaznovanju otrok, ter naredili premik k bolj pozitivno naravnani vzgoji in še k večjemu spoštovanju otrokovih pravic ter njihove ranljivosti, so se na tem področju pričele oblikovati številne pobude o zakonski prepovedi telesnega kaznovanja otrok. K tej pobudi so se s podpisom in ratifikacijo različnih mednarodnih pogodb, ki bodo predstavljene v nadaljevanju, zavezale številne države po svetu, med njimi tudi Slovenija. Kar zadostnemu številu teh držav je prepoved telesnega kaznovanja otrok že uspelo vnesti v svojo zakonodajo ter dejansko zmanjšati število telesno kaznovanih otrok, kar potrjujejo dostopni podatki. Sloveniji pa kljub številnim opozorilom, ki jih prejema predvsem od Sveta Evrope, to še vedno ni uspelo uresničiti. Zato bom v diplomskem delu izpostavila in raziskala predvsem vprašanje (ne)uspešnosti reševanja tega javnopolitičnega problema s trenutno veljavno zakonodajo v Sloveniji.

Ker družina predstavlja najbolj intimen prostor, v katerega nima dostopa nihče drug (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009), se pri vprašanju o vključitvi takšnega problema v zakonodajo pojavlja dilema posega države v družino, ki jo izpostavlja kar nekaj avtorjev. Med temi avtorji je tudi dr. Katja Filipčič, ki pa pravi, da pravica do zasebnosti ni absolutna ampak relativna, kar pomeni, da jo država lahko upravičeno omeji. Izpostavlja pa problem vprašljivosti vzrokov, ki upravičujejo takšno omejevanje in vprašanje meja, do katerih se ta pravica lahko omeji. Kot upravičljiv poseg navaja zaščitniške intervencije, ki so omejene na primere ogroženosti posameznega člana družine. Hkrati pa opozarja na nedopustljivo dejstvo, da država v družino posega takrat, ko posameznik ne potrebuje njenega varstva, saj nepotrebni posegi oz. prevelika zaščita ogrožajo zasebnost posameznika in intimnost v družini. Kot eden izmed takšnih posegov navaja ravno milejše oblike kaznovanja, (npr. klofuta) pri čemer se sprašuje ali le-to predstavlja zadostno ogroženost, ki bi upravičila poseg države v družino (Filipčič 2002, 36-37). Tudi dr. Zoran Pavlović (v Kornhauser s sodelavci 2007, 136) si postavlja podobno vprašanje in prihaja do zaključkov, da mora država sicer ogrožene otroke zavarovati z vso odločnostjo in avtoriteto, ki jo premore, a mora za to jasno opredeliti pogoje, pod katerimi lahko, sme in mora vstopati v družinsko okolje. Avtor se sprašuje tudi, ali mogoče zahteva po prepovedi telesnega kaznovanja nakazuje na to, da je le-to zdaj dovoljeno (Pavlović v Kornhauser s sodelavci 2007, 139).

Kljub vsemu je potrebno poudariti, da zakonska prepoved telesnega kaznovanja ni eden in edini način reševanja tega problema, saj obstajajo alternativne rešitve in primeri dobrih praks, ki bodo prav tako predstavljeni v nadaljevanju diplomskega dela. Vendar je zapis jasnega stališča države do tega vprašanja nedvomno pomemben korak k dejanskim spremembam. Kot

je dejal namestnik Varuhinje človekovih pravic, Tone Dolčič: Če imajo vse druge države v Evropi urejeno vprašanje telesnega kaznovanja otrok, potem ne vem zakaj bi se mi bili pripravljene zadovoljiti z manj (priloga H).

2 METODOLOŠKI OKVIR

2. 1 Cilj in namen

Cilj in namen diplomskega dela je s pomočjo različnih teoretičnih izhodišč in statističnih podatkov ovrednotiti javne politike na področju telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji. Prvotni cilj je razčleniti to tematiko ter podati definicijo vrednotenja javnih politik in telesnega kaznovanja otrok, ter se hkrati osredotočiti tudi na zakonodajo, ki to področje ureja. Nato pa s pomočjo statističnih podatkov in informacij pridobljenih s pomočjo intervjujev prikazati trenutno stanje telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji.

S tem želim ugotoviti ali aktualni zakonski akti uspešno rešujejo ta javnopolitični problem na katerega že vrsto let opozarjajo tako domače kot tudi mednarodne organizacije, ter hkrati predstaviti morebitne alternativne rešitve.

2. 2 Hipoteze in raziskovalna vprašanja

Prvotno raziskovalno vprašanje se glasi: *Ali trenutna zakonodaja v Sloveniji uspešno rešuje oz. odpravlja javnopolitični problem telesnega kaznovanja otrok?*

Hkrati pa me bo zanimalo tudi: *Ali obstajajo kakšne alternative rešitve pri reševanju tega problema ali je zakonska prepoved edini uspešen in učinkovit način?*

Hipoteza, ki sem si jo zastavila na podlagi teh vprašanj se glasi: *Trenutna zakonodaja v Sloveniji neuspešno rešuje oz. odpravlja problem telesnega kaznovanja otrok, saj se osredotoča predvsem na hujše oblike fizičnega nasilja.*

2. 3 Raziskovalne metode in tehnike

Za izvedbo evalvacijskih študij je potrebno uporabiti raznolik in širok nabor raziskovalnih metod in tehnik, s katerimi pridobimo relevantne, zanesljive in preverljive podatke, ki nas pripeljejo do končnih evalvacijskih sklepov (Kustec Lipicer 2009, 134).

Zato bom pri preverjanju zastavljenih raziskovalnih vprašanj uporabila naslednje raziskovalne metode in tehnike:

- Analiza primarnih virov, predvsem analiza dokumentacijskega gradiva, saj bom analizirala različne zakone, ustavo, poročila, priporočila, ki se dotikajo izbrane tematike. V analizo bom zajela tako slovenske kot tudi mednarodne zakonske akte.

- Analiza sekundarnih virov, kjer se bom osredotočila predvsem na sintezo in pregled že obstoječe strokovne literature ter medijskih člankov na to temo, kar mi bo v pomoč pri oblikovanju teoretičnega okvirja diplomskega dela.
- Primerjalna analiza stanja telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji in po svetu.
- Prikaz in analiza statističnih podatkov ter raziskav o telesnem kaznovanju otrok.
- Družboslovni intervju s katerim bom pridobila strokovno mnenje in vpogled v izbrano tematiko s strani strokovnjakov ter neposredno vpletenih akterjev, ki se ukvarjajo z izbrano tematiko.

2. 4 Struktura diplomskega dela

Diplomsko delo je razdeljeno na dva poglavitna dela, ki sta sestavljena iz več krajših podpoglavij.

Na začetku diplomskega dela je teoretični del, ki je sestavljen iz uvoda v katerem je predstavljen sam raziskovalni problem, temu sledijo teoretična izhodišča različnih strokovnjakov o vrednotenju javnih politik, o metodologiji vrednotenja, ter izhodišča o javni politiki in javnopolitičnih igralcih na splošno. Teoretičnemu delu sledi analitični del v katerem so predstavljene različne definicije telesnega kaznovanja otrok, predstavljena so nasprotujoča si mnenja o posledicah le-tega, ter prikaz stanja telesnega kaznovanja otrok po svetu in v Sloveniji. Ker se diplomsko delo osredotoča predvsem na vrednotenje javnih politik na področju telesnega kaznovanja v Sloveniji, je le-to predstavljeno širše s prikazom legislativne zgodovine, statističnih podatkov ter oceno trenutnega stanja.

Diplomsko delo se zaključi s kratkim povzetkom ter sklepnimi ugotovitvami.

3 VREDNOTENJE JAVNIH POLITIK

3.1 Definicija vrednotenja

Ker ena sama opredelitev vrednotenja pravzaprav ne obstaja, bo v nadaljevanju prikazanih nekaj najbolj pogosto uporabljenih definicij različnih avtorjev.

Začnemo lahko z definicijo Dye-a (v Kustec Lipicer 2009, 52), ki pravi, da se kljub dobri organiziranosti, uspešnemu delovanju, široki uporabi, ustreznem financiranju in splošni podprtosti nekega javnega programa s strani večine interesnih skupin, pojavljajo določena vprašanja, in sicer: "Ali ta program dejansko deluje? Ali ima sploh kakšne koristi za družbo? Ali so njegovi učinki trenutni ali dolgoročni? Ali so pozitivni ali negativni? Kakšno je razmerje med stroški programa in koristmi za družbo? Ali bi lahko z denarjem in zaposlenimi v okviru programa izvedli drugačen program, ki bi prinesel večje koristi za družbo?" Na drugi strani pa avtorica Weiss (v Kustec Lipicer 2009, 52) ponudi bolj strnjeno definicijo vrednotenja javnih politik, saj le-to definira kot sistematično ocenjevanje rezultatov in/ali operacij neke politike ali programa, ki jih primerjamo z naborom implicitnih in eksplicitnih standardov, namenjenih za pomoč pri izboljšavi tega programa ali politike. Vedung (v Kustec Lipicer 2009, 53) vrednotenje dojema kot temeljito in skrbno ocenjevanje vrednosti, zaslug in vrednot vsebin, načinov delovanja, rezultatov in učinkov vladnih posegov, ki se izvajajo ali pa so že bili izvedeni. Namen le-teh je biti prisoten oz. igrati vlogo tudi v prihodnjih konkretnih situacijah v praksi. Fischer (v Kustec Lipicer 2009, 53) pa vrednotenje javnih politik vidi kot bolj uporabniško naravnano družbeno znanost, ki se nanaša na širše evalvacijske naloge celotne discipline. Pravi, da je le-to znano tudi po imeni 'policy analiza' ali 'policy znanost'.

Kot pravita avtorja Dye in Parsons (v Vintar in drugi 2013, 45), je osnovni namen vrednotenja javnih politik pravzaprav podati oceno o delovanju vlade oz. oblasti v širšem smislu. Torej analizirati, presoјati ter tudi kritizirati značilnosti, vzroke in učinke delovanja oz. ne delovanja vlade, načine le-tega (ne)delovanja, in sprememb, ki jih s tem doseže.

Vintar, Aristovnik in Todorovski (2013, 46) pravijo, da je mogoče skozi številne in raznolike opredelitve vrednotenja javnih politik razbrati štiri bistvene poglede. Med njimi je tudi t. i. sredinski koncept oz. menedžersko orodje izvajanja javnih dobrih politik na katerega sem bom osredotočila tudi sama. Ta koncept se uporablja kadar želimo ovrednotiti posamezne programe, ukrepe, cilje in instrumente, s tem pa tudi dosežene rezultate in učinke socialne politike v neki državi. Kot pravi Dunn (v Vintar in drugi 2013, 46) vrednotenje v tem primeru odgovarja na vprašanje: "Kakšno razliko je povzročilo izvajanje javnih politik?"

Različni avtorji so poleg različnih definicij vrednotenja razvili tudi številne poglede in pristope k le-temu, ki se med seboj dopolnjujejo ali pa vsaj prepletajo. Glede na njihovo vsebino jih lahko razvrstimo v štiri zvrsti vrednotenja javnih politik:

- *Časovna zvrst oz. kdaj vrednotiti:* predhodno vrednotenje, vmesno vrednotenje, naknadno vrednotenje, proaktivno vrednotenje.
- *Izvajalska zvrst oz. kdo vrednoti:* notranje vrednotenje, zunanje vrednotenje, neformalno vrednotenje, formalno vrednotenje, formativno vrednotenje, sumativno vrednotenje.
- *Vsebinska zvrst oz. kaj vrednotiti:* programsko in procesno vrednotenje, učinkovno vrednotenje, celostno vrednotenje, realistično vrednotenje, ciljno vrednotenje, vrednotenje brez ciljev, vrednotenje dela, politično vrednotenje.
- *Metodološka zvrst oz. kako vrednotiti:* namen raziskovanja (razumeti, opisati, pojasniti), doseg raziskave (temeljna oz. akademska, aplikativna oz. uporabniška, instrumentalna, reflektivna), kvalitativni pristop (seznanjanje, preverjanje, potrjevanje vrednotenih fenomenov, najpogosteje preko študij primerov ter nestandardiziranih raziskovalnih načrtov) ali kvantitativni pristop (uporaba eksperimentalnih in kvaziekperimentalnih načrtov, temelječih na kontrolni skupini), metavrednotenje ali vrednotenje vrednotenja in evalvatorjev (Kustec Lipicer 2009, 82-112).

3. 2 Metodologija vrednotenja oz. evalvacijskega raziskovanja

Kot pravi Simona Kustec Lipicer (2009, 116-117) *nemalo avtorjev ne razlikuje med vrednotenjem in evalvacijskim raziskovanjem, ampak oba razumejo kot enaka pojma. Nadaljuje, da je vrednotenje razumljeno kot relativno teoretski in na podlagi potreb iz prakse pogojen razmislek o (ne)potrebnosti, (ne)zaželenosti in (ne)smiselnosti, da o neki javnopolitični vsebini podajamo določeno oceno. Nasprotno pa evalvacijsko raziskovanje razumemo kot skupek raziskovalnih postopkov, kot ciljno usmerjeno raziskavo, ki omogoča pridobivanje in podajanje vredno(s)tnih ocen o preučevani javnopolitični vsebini. Tako Vintar, Aristovnik in Todorovski (2013, 46) pravijo, da se evalvacijsko raziskovanje od drugih zvrsti in oblik znanstvenega raziskovanja razlikuje tudi po tem, da zaradi vodilnega cilja ocenjevanja preučevanih predmetov evalvacijsko raziskovanje nujno trči ob subjektivnem vpliv presoje raziskovalca in potrebe po upoštevanju temeljnih vrednot družbe, o katerih dogovor ni nujno konsezualen.*

Ena izmed temeljnih sestavin evalvacijskega raziskovanja, ki poteka vzporedno s postavljanjem evalvacijskih vprašanj, je določitev kriterijev in standardov. Kot pravi

Davidson (v Kustec Lipicer 2009, 128) "so evalvacijski kriteriji lastnosti, posebnosti, značilnosti, vtisi o vrednoteni vsebini, s katerimi želimo ugotoviti, kako dobre ali kako cenjene, učinkovite, pozitivne itd. so te vsebine." Med temi kriteriji sta tudi uspešnost, ki je definirana kot "stopnja doseganja zastavljenih ciljev, pri kateri načini in z njimi povezani stroški, ki so pripeljali do doseženega cilja, niso relevantni," ter učinkovitost, ki v "grobem opisuje vrednost doseženih učinkov glede na vložene stroške (Kustec Lipicer 2009, 129-130)." Ta dva kriterija sta med seboj tesno povezana, kar pa ne pomeni, da se pogojujeta ali izključujeta, še najbolj pa je, če v proces vrednotenja vključimo oba. Učinkovitost namreč nadgrajuje uspešnost, ter rešuje problem le-tega, ker v središče postavlja vprašanja o načinu in posledicah nekega javnopolitičnega delovanja. Glede na to lahko uspešnost razumemo kot doseganje zastavljenih ciljev, učinkovitost pa bolj kot razmerje med vloženim in dobljenim/rezultatom, vendar le-to vedno ne odraža vsebine uradno zastavljenih ciljev (Kustec Lipicer 2009, 129-130).

V evalvacijskem raziskovanju lahko opredelimo številne raziskovalne metode in tehnike, ki se med seboj zelo razlikujejo. Obstaja tudi nabor raziskovalnih metod in tehnik, ki so specifične za evalvacijsko raziskovanje in jih v ne uporabljamo v nobenih drugih raziskavah. Kot najbolj tipične evalvacijske raziskovalne metode in tehnike zbiranja primarnih ali sekundarnih podatkov se navajajo:

- *Dokumentacijsko gradivo*: analiza vsebin ali zgodovinski in primerjalno raziskovalni pristopi le-teh,
- *Statistični in finančni podatki ter študije stroškov in koristi ter stroškov in uspeha*,
- *Družboslovni intervju*,
- *Anketni vprašalnik*,
- *Opazovanje*
- *Mnenja vpletenih v vrednotene vsebine*: s tehniko fokusnih skupin ali viharjenja možganov,
- *Sodbe strokovnjakov*: metoda delfi (delphi)
- *Testiranje*,
- *Družboslovni eksperiment*
- *Časovne študije* (Kustec Lipicer 2009, 134-146).

3. 3 Javna politika

Politiko je v grobem mogoče razumeti na tri načine, med drugim tudi kot 'policy', ki politiko definira kot: *javnointeresno podprto politično delovanje oblasti, nabor konkretnih dejavnosti ter vseh s temi dejavnostmi povezanih procesov in dejavnikov, ki jih v okviru svojih pristojnosti sprejemajo, oblikujejo, izvajajo in/ali vrednotijo institucije oblasti s ciljem zagotavljanja javnega interesa in zmanjševanja problemov, zaradi katerih je oblast te dejavnosti sploh sprejela ter izvedla. Od politike kot boja za oblast se politika kot javnointeresno podprto politično delovanje oblasti loči po tem, da je osnovana na predpostavkah racionalnega javnega delovanja in doseganju konkretnih ciljev, ki temeljijo na načelih zasledovanja skupnega dobrega ter interesov družbe na posameznem področju njenega delovanja, od velikih področij (npr. zunanja, notranja, ekonomska, socialna, izobraževalna politika), do manjših (kultura, turizem, šport, ..). V vsakodnevnem delovanju pa se pogostokrat v posamezne tematike javnih politik vpletajo tudi politični motivi, kar posledično vodi v t. i. politizacijo javnopolitičnega delovanja (Kustec Lipicer 2009, 43).* Gledano na ta način je termin javna politika (public policy) ožji od termina politika (politics), uporablja pa se predvsem za orisovanje javnih zadev ali administrativne vlade, ki v demokratičnih sistemih stremijo k zasledovanju temeljnih družbenih vrednot in doseganju javnega dobrega (Kustec Lipicer 2009, 45). Kot pravijo Heidenheimer, Hecllo in Adamsova (v Kustec Lipicer 2009, 45), je javna politika pravzaprav odgovor na vprašanja: Kako oblast (ne)deluje, zakaj (ne)deluje, in kakšni so učinki tega (ne)delovanja? Ena najbolj enostavnih opredelitev javne politike pa je ravno Dyeva, ki pravi, da le-ta daje odgovor na naslednja vprašanja: Kaj vlada dela? Zakaj to dela? Kakšno spremembo dosega (Fink Hafner 2007, 14)? "Javna politika torej nikakor ne obstaja sama za sebe in še zdaleč ni samodejno ena celota, temveč je seštevek raznolikih aktivnosti oz. t. i. posegov, ki jih v različnih časovnih obdobjih izvajajo oblasti z namenom reševanja širšega relevantnega problema oz. skrbi za zasledovanje javnega dobrega in interesa na konkretnem področju družbenega življenja (Vintar in drugi 2013, 48)."

3. 3. 1 Javnopolitični igralci

Pomembno vlogo v oblikovanju javne politike pa imajo javnopolitični igralci. Po mnenju Simone Kustec Lipicer (2009, 64) je pri opredeljevanju le-teh potrebno izhajati iz temeljnih spoznanj analize politik, ki ravno igralce vidi kot odločilni element kateregakoli javnopolitičnega dejanja. Brez njih ne bi nihče povzročal, prepoznaval, reševal in tudi ocenjeval družbeno relevantnih problemov in dejavnosti oblasti, ki se na te probleme

nanašajo. Javnopolitične igralce (players) lahko poimenujemo tudi kot deležniki (stakeholders) oz. akterji (actors). Predstavljajo pa posameznike in/ali organizirane skupine ter institucije, ki so zaradi lastnih formalnih ali manj formalnih razlogov v določenem obdobju povezani s posameznimi vsebinami javne politike (Kustec Lipicer 2009, 64).

Tradicionalno se javnopolitični igralci po svojih formalnih pristojnostih v grobem delijo na:

- *Igralce države oz. oblasti* (igralce zakonodajne veje, igralce izvršilne veje, ki se delijo na politični del in strokovno-upravni del izvršilne veje oblasti na različnih ravneh, ter igralce sodne veje)
- *Nedržavne igralce oz. igralce civilne družbe* (Kustec Lipicer 2009, 64-65).

Glede na to razdelitev je mogoče opredeliti štiri ključne skupine, ki so vsaka na svoj način prisotne pri vrednotenju javnih politik:

- *Pobudniki javne politike*: igralci oblasti in civilne družbe, ki opozarjajo na javnopolitične probleme,
- *Programski igralci*: razdeljeni v dve skupini - politični programerji in javni uradniki
- *Uporabniki javnih politik*: skupine igralcev, na katere javna politika učinkuje
- *Evalvatorji*: skupina igralcev, ki strokovno ovrednoti javno politiko (Kustec Lipicer 2009, 71-72).

4 TELESNO KAZNOVANJE OTROK

4.1 Definicija telesnega kaznovanja

Od leta 1958, ko je ameriški pediater Henry Kempe prepoznal različne poškodbe otrok za naklepne, storjene na nebogljenem bitju, in jih označil kot "sindrom pretepenega otroka", so se v vseh državah civiliziranega sveta v strokovnem tisku pomnožile objave na to temo v dokaz, da nobena družba ni bila nikoli, in tudi danes ni, imuna pred grozljivimi napadi na telesno nedotakljivost človeka, ki se ne more sam obraniti. Seveda, v ta sindrom niso vključene le najhujše življenjsko nevarne poškodbe, temveč tudi manj opazne (Kornhauser in Pleterski Rigler v Kornhauser s sodelavci 2007, 56). Takrat so pod pojmom telesno nasilje razumeli takšno pretepanje, ki je na otroku pustilo kakršnekoli vidne poškodbe, tudi manjše (npr. modrice), kar je pomenilo, da so kazenske zakonodaje dopuščale zmerno oz. razumno mero telesnega kaznovanja. Tudi danes še vedno večina ljudi telesno kaznovanje razume kot tako, kar dokazuje tudi večina kazenske zakonodaje, ki še vedno dopušča to zmerno mero telesnega kaznovanja. Na podlagi kazenske zakonodaje so v vseh državah sama sodišča bila odgovorna za določanje meje med dovoljenim in nedovoljenim telesnim kaznovanjem, meja

pa se je določala pri vsakem konkretnem primeru posebej. Odvisna je bila od številnih različnih dejavnikov, od konkretnih okoliščin, starosti in spola otroka, do stopnje psihofizičnega razvoja ter kulturnega okolja (Filipčič 2002, 161). Definicija, ki pa loči telesno kaznovanje od nasilja, ki pusti vidne poškodbe in pogosto vključuje udarce s predmeti, pa je pogosto definirana kot udarci z roko po zadnji plati ali drugih delih telesa z namenom discipliniranja, vendar brez vidnih poškodb (Kazdin in Benjet 2003). Tudi Plevnik Voduškova pravi (v Kornhauser 2007, 181), "da je telesna kazen dejanje, ki povzroči bolečino, brez nevarnosti poškodb ali nevarnosti za življenje, z namenom da bi kaznovani prenehal z neustreznim vedenjem." Zato je po njenem mnenju potrebno ločiti telesno kaznovanje od trpinčenja. Res je, da je posledica obeh bolečina, vendar je le-ta pri telesnem kaznovanju sredstvo, pri trpinčenju pa namen. Zavedati pa se je potrebno, da je ravno telesna kazen velik dejavnik tveganja za trpinčenje (Plevnik Vodušek v Kornhauser 2007, 181).

Eden izmed najbolj aktivnih mednarodnih akterjev, ki se zavzemajo za odpravo telesnega kaznovanja otrok je Svet Evrope. Telesno kaznovanje definira kot *vsako dejanje, namenjeno kaznovanju otroka, ki bi veljalo za nezakonit napad, če bi bilo usmerjeno na odraslo osebo. Odrasli si za takšno početje zelo spretno izmišljujejo posebne izraze, kot so klofutanje, šeškanje, donner des fessées, picchiare, dar un azote, ki jim ne vzbujajo tolikšnega občutka krivde. Edina resnica pa je, da je za otroka vse to nasilje* (Council of Europe 2008, 7).

Da je za otroka vse to nasilje trdi tudi Mag. Zvone Krušič (2014), ki se zaveda, da velika večina ljudi še vedno dela škodljivo razliko med telesnim nasiljem in telesnim kaznovanjem, kar nakazuje tudi na to, da je ogromno otrok še vedno, vsaj občasno, tepeno iz t.i. vzgojnih razlogov. Vendar je po njegovem mnenju to iz etičnega vidika čista laž, saj otrokovo telo glede telesnega nasilja ali pa telesnega kaznovanja iz 'vzgojnih razlogov' ne zazna razlike, temveč je zanj vsak tepež nasilje. Zato ne moremo reči, da sta dve klofuti vzgojni, tri pa že nasilje. Tudi Vlasta Nussdorfer, trenutna Varuhinja človekovih pravic, izhaja iz podobne predpostavke. Pravi namreč (v Nussdorfer 2010), da odrasli že dolgo vemo, da se je nasilju potrebno upreti in do njega zavzeti ničelno toleranco. Pravi tudi, da če je nasilje nad odraslimi smatrano kot kaznivo dejanje, ki lahko povzroči lahke ali hude telesne poškodbe (ali celo vodi do uboja ali umora), potem tukaj ne bi smelo biti razlik med otroki in odraslimi in bi tudi telesno nasilje nad otroki moralo biti videno kot kaznivo dejanje, saj so tudi otroci ljudje. Sprašuje se zakaj bi potemtakem otroke lahko vzgajali s klofutami, zakaj bi lahko "pela šiba", ali zakaj bi morali otroci klečati? Od kje staršem pravica do lasanja, udarcev s šibo, "oslovske klopi" in drugih oblik fizičnega, psihičnega ali celo spolnega nasilja?

Svojo definicijo telesnega in fizičnega kaznovanja podaja tudi OOP, ki je nadzorni organ za izvajanje Konvencije Združenih Narodov, in le-tega vidi kot; *kakršno koli kaznovanje, pri katerem se uporablja fizična sila in ki povzroča določeno stopnjo bolečine ali neugodja, najsi bo še tako majhna. Večinoma je to pretepanje ("dajanje po riti", "klofutanje", "šeškanje") otrok z roko ali različnimi predmeti – bič, palica, pas, čevelj, lesena žlica itd. lahko pa vključuje tudi, na primer, brcanje, stresanje ali metanje otrok, praskanje, ščipanje, grizenje, vlečenje za lase ali ušesa, prisilno zadrževanje otrok v neudobnih položajih, povzročanje opeklin in oparin ali prisilno požiranje (Odbor Združenih narodov za otroke pravice v Council of Europe 2008, 7).*

Pavel Newell, angleški učitelj in novinar, ki je spodbudil in mednarodno uveljavil gibanje zoper telesno kaznovanje otrok pa kljub vsemu poudarja, da je v zvezi s temi definicijami telesnega kaznovanja potrebno dodati, da obstajajo trenutki, ko starši morajo uporabiti fizično silo, da zaščitijo in obvladajo otroke, še posebej majhne (tak primer je npr. obvarovanje otroka pred tekom na cesto). Vendar obstaja pri tem dejanju in ostalimi fizičnimi dejanji, ki povzročajo neko stopnjo bolečine jasna razlika, ki se je vsi dobro zavedamo in razločevanje katere v naših odnosih z otroki ne bi smelo biti težavno (Newell v Kornhauser s sodelavci 2007, 36).

4. 2 Posledice telesnega kaznovanja

Otroška leta in mladost sta – lahko bi rekli – najbolj usodni obdobji v življenju vsakega posameznika. Prav ta, najbolj ranljiva leta, ko otrok potrebuje občutek varnosti in toplote, so namreč tista, ki ga pomembno zaznamujejo in na nek način določijo tudi njegovo nadaljnjo življenjsko pot. Zato je nadvse pomembno, kakšne izkušnje v teh letih otroci in mladostniki dobijo v odnosu s starši, vzgojitelji, učitelji in vsemi drugimi, s katerimi se srečujejo. Mnoge raziskave namreč kažejo, da je vzorce mišljenja in navade pridobljene v teh letih, kasneje, ko človek odrasča, zelo težko spreminjati (Cotman v Kornhauser s sodelavci 2007, 10). Zato se je potrebno zavedati, da je nasilje nad otroki vedno nek poraz. V najslabšem primeru je začasni, v najslabšem pa trajni, saj otroka telesna kazen boli ne le telesno, ampak tudi duševno. Ko otroka telesno kaznujemo ne ranimo le njegovega telesa, temveč tudi njegov ponos in mu s tem jemljemo pogum, samozavest in veselje (Pavlović in Cotman v Kornhauser s sodelavci 2007, 36, 10).

Po mnenju Kornhauserja in Pleterski Ringlerjeve (v Kornhauser 2007, 62) je *dokazano, da vsako nasilje, tako telesno kot duševno, slabo vpliva na oblikovanje otrokove osebnosti. Otrok, ki se boji, da bo tepen, se bo zlagal. Ko bo odrasel, bo zanj laganje in tudi nasilno*

ravnanje samoumevno. S telesno kaznijo vzgajamo otroka v nesamozavestnega odraslega, ki bo kasneje v življenju zaradi privzgojenega vzorca ravnanja v družini pogosteje tudi sam tepel lastne otroke. Odrasli pa s telesno kaznijo otrokom sporočamo, da smo nemočni, da je vse drugo odpovedalo in da moramo poseči po palici, groziti, ali ustrahovati. Zato otrok posledično tako obliko 'pogovora' sprejema kot sprejemljiv način reševanja konfliktov in to kar njemu povzročijo starši prenaša na druge ljudi, še posebej na podrejene in šibkejše (Nussdorfer 2010).

Eden izmed avtorjev, ki podpira trditve, da otroci družin v katerih vlada fizična ali čustvena zloraba nezavedno zaradi podzavestne zvestobe iščejo okolje, sošolce ali prijatelje, kjer bodo zopet zlorabljeni ali pa bodo oni fizično in čustveno zlorabljali druge, je tudi Gostečnik. Pravi, da otroci, ki so bili deležni teh vrst zlorab kasneje doživljajo podzavestno čustveno zvestobo dogodkom iz mladosti oziroma doživljanjem, ki so jih imeli s starši, zato le-te prenašajo na druge (v Kornhauser s sodelavci 2007, 176). Tudi dr. Janez Sečnik (2013) in Plevnik Voduškova (v Kornhauser s sodelavci 2007, 181) sta mnenja, da se starši s telesnim kaznovanjem zavarujejo predvsem pred lastnimi občutki nemoči, saj so udarci zadnji korak v navalu besa in izgubi kontrole nad otrokom (zaradi trme, neposlušnosti ali nespoštljivosti do odraslih). Po mnenju avtorice starši takrat največkrat otroka udarijo z roko po zadnji plati ali mu dajo klofuto. Ta sramotna dejanja nekateri nato obžalujejo, spet drugi pa pravijo, da si jih je otrok zaslužil. Avtorica se prav tako zaveda, da so otroci pogosteje telesno kaznovani kadar so starši utrujeni, jezni ali pod stresom, kar nakazuje na to, da ima večjo vlogo pri zatekanju k tej obliki vzgoje predvsem telesno in čustveno stanje starša, in ne samo dejanje otroka (Plevnik Vodušek v Kornhauser s sodelavci 2007, 181). Glede posledic, ki jih telesno kaznovanje pusti na otroku, Plevnik Voduškova pravi, da otroku telesna kazen povzroča bolečino in da jo otrok prepozna kot pravico staršev, zato meni, da je povzročanje te bolečine staršu dovoljeno. Posledično se otrok nauči, da lahko tudi sam pod določenimi pogoji povzroči bolečino drugemu, hkrati pa se tepen otrok boji svojih staršev. Ker starši, ki se poslužujejo telesnega kaznovanja v otroku vzbujajo strah, se otrok svoje družine začne izogibati, postane neiskren in ustrahovan. Ker se mora podrejati, ne more biti resnično srečen in zadovoljen, kar mu omejuje razvoj svojih sposobnosti. Pediatrinja opozarja na to, da otroci niso ubogljivi zato, ker bi jim telesna kazen koristila, temveč zato, ker se bojijo ponovnih udarcev, starši pa so tako prepričani o uspešnosti kazni, da se ne zavedajo škode, ki so jo storili otroku (v Kornhauser s sodelavci 2007, 182).

Varuhinja človekovih pravic je prav tako prepričana, da "nasilje rojeva nasilje" in da telesno kaznovanje otroku daje povsem napačna sporočila o nasilju, saj mu pokaže, da si močnejši

lahko privoščijo šibkejše. Otroci, ki so tepeni doma to pogosto pokažejo z nasiljem nad šibkejšimi v vrtcu ali šoli, pogosto pa tudi v odraslosti izvajajo nasilje v svoji družini. Po njenem mnenju je za najboljšo vzgojo potrebno veliko ne-jev, za katere si vzamemo čas in jih otroku obrazložimo. Potrebno pa je tudi jasno definirati meje, kdo je starš in kdo otrok, kakšne so pravice in tudi dolžnosti tako odraslih kot tudi otrok. (Nussdorfer v M. Sedlar 2013a in Nussdorfer 2010). Da nasilje rojeva nasilje potrjuje tudi teorija socialnega učenja, ki "izhaja iz stališča, da oblikujemo svoje vedenje na podlagi tega, čemur smo bili izpostavljeni v otroštvu. Nasilja se torej naučimo v družini sami prek mehanizma modelov, po katerem ena oseba prevzame vedenje druge, ki jo občuduje, spoštuje ali doživlja kot avtoriteto /.../ Poleg tega pa se otrok v nasilni družini nauči povezovati ljubezen z nasiljem, ter opravičevati uporabo sile s pomembnim in/ali dobrim namenom (Filipčič 2002, 54, 64)."

Veliko različnih avtorjev in strokovnjakov s tega področja si je torej enotnih pri trditvah, da telesno kaznovanje otroku predstavlja le oviro na poti k zrelosti, samostojnosti in izgradnji zdravega občutka do sebe in soljudi. Eden izmed teh avtorjev je tudi Sečnik, ki pravi, da so udarci pri otroku običajno podprti z afekti jeze, terorja, strahu in sramu, ki v otrokovo notranjost vtirajo občutke nevrednosti, ne pripadnosti in neprimernosti. Udarci otroku sporočajo, da so manj vredni kot drugi, kar otrokovega duha nedvomno stre in deluje v nasprotno smer izgradnje sebe (Sečnik 2013). Posledice telesnega kaznovanja oz. trpinčenja se lahko kažejo tudi na drugih področjih otrokovega življenja. Tako se trpinčen otrok navadno težko zbere v šoli, pojavijo se lahko nenadna poslabšanja obnašanja in uspeha v šoli, ter tudi druge težave, ki nakazujejo na nujno potrebo nudenja zaščite in pomoči (Zloković in Dečman Dobrnjič 2007, 47). Poleg tega, pa je telesno kaznovanje tudi kršenje otrokovih pravic do spoštovanja njegovega človeškega dostojanstva, telesne nedotakljivosti in do enakega varstva po zakonu na kar opozarja Svet Evrope. Tudi ta organizacija se zaveda vseh resnih telesnih in psiholoških poškodb, ki jih lahko telesno kaznovanje povzroči pri otrocih, zato so mnenja, da je telesno kaznovanje neučinkovito kot sredstvo discipliniranja in da obstajajo pozitivni načini kaznovanja, discipliniranja in poučevanja, ki na otrokov razvoj vplivajo pozitivno, prispevajo k izgradnji odnosov, ki temeljijo na medsebojnem zaupanju in spoštovanju ter jim ne sporočajo, da je nasilje sprejemljiva in primerna oblika reševanja konfliktov (Svet Evrope 2015).

Kot zaključuje Rutar (v Kornhauser s sodelavci 2007, 167) je *včasih veljal rek, da palica vedno zaleže. In res je, da otrok, ki je bil močno pretepen za neko dejanje, težko pozabi bolečino in redko ponovi dejanje. Vendar je cena, ki jo mora za to plačati otrokovo notranje doživljanje, daleč previsoka, da bi se taki vzgojni ukrepi izplačali. /.../ Tovrstni vzgojni ukrepi*

zagotovo ne vodijo k cilju vzgoje. Obstaja namreč velika nevarnost, da bodo trpinčeni otroci razvili eno od mnogih patoloških oblik vedenja, ki ni v skladu z družbenimi normami, pravili ter zakoni in bodo zaradi tega v družbi nezaželeni. Zagotovo pa trpinčeni otroci nikoli ne bodo srečni odrasli.

Čeprav obstaja veliko strokovnjakov, ki opozarjajo na vrsto negativnih posledic telesnega kaznovanja, pa lahko tudi pri tem vprašanju zasledimo kar nekaj nasprotujočih pogledov na to temo, ki bodo predstavljeni v nadaljevanju tega podpoglavja. Tako telesno kaznovanje tudi javno priporočajo nekateri psihologi, psihiatri in drugi strokovnjaki, ki bi po mnenju mag. Zvoneta Krušiča morali imeti razvito zavedanje in empatično občutljivost za bolečino in čustveno škodo, ki jo naredi otroku le občasni udarec, ki ga odrasli ne obžaluje in se zanj ne opraviči. Pravi, da je vzrok temu predvsem globoko zakoreninjeno družbeno prepričanje o samoumevnosti tega vprašanja in splošno pomanjkanje razumevanja kaj trpinčenje sploh je (Krušič 2014).

Eden izmed takšnih strokovnjakov je tudi psihiater in psihoanalitik dr. Matjaž Lunaček, ki pravi, "da starši do svojih otrok igrajo dvojno vlogo oziroma vzgojo; na eni strani jim posvečajo preveč pozornosti in jih razvajajo, na drugi strani pa frustrirajo z grožnjami o zapuščanju, ko ga želijo disciplinirati (v Kos 2015)." Ravno zato je mnenja, da je avtoritativna vzgoja v preteklosti otroku naredila manj škode, saj so ti natančno vedeli, kakšne sankcije bodo sledile, današnji otrok pa nikdar ne ve, pri čem je. Današnji otrok bi naj po njegovem mnenju bil odvisen od razpoloženja starša in od njegovih potreb, ali se bo s svojim otrokom ukvarjal ali ga bo zanemaril (v Kos 2015). Dr. Lunaček tudi izpostavi, da ljudje pri takšni vzgoji (v kateri so odvisni od razpoloženja in potreb staršev) ne razvijejo etičnih in moralnih normal, kar vodi v razvoj nekrivdnosti in brezsrčnosti, ki sta največje zlo v naši družbi. Ker je vsa generacija že odrasla v sistemu, ki je drsel v današnjo situacijo, zagovarja spremembo nacionalnega vzgojnega programa in vračanje pozitivne avtoritete ključnim poklicem, ki delajo z ljudmi (učitelji, zdravniki, politiki, duhovniki). Kot pravi, pa se tega ne da spremeniti na hitro (v Kos 2015). Tudi Vesna Vuk Godina je mnenja, "da s prijazno vzgojo, ki se odreka kaznim in avtoriteti, otrokom odrekamo možnost, da bi odrasli, in ustvarjamo posameznike, ki se posvečajo zgolj in samo lastnemu ugodju ter v okolju iščejo aplavz, občudovanje in potrjevanje veličastne podobe, ki jo imajo o sebi." Pravi, da takšna zahodna socializacija, ki je brez avtoritete, kazni in vzgoje ter na prvi pogled deluje privlačno, doprinese k pomanjkanju izoblikovanja vesti in socialnosti. Takšen otrok po njenem mnenju ne more funkcionalno odrasti, razviti vesti ali socialne veščine, zato ustvari verbalno neustavljivost, narcistično osebnost, kar posledično vodi v večje družbeno nasilje. To se po njenem mnenju že kaže

predvsem na ameriških šolah, ki poročajo o številnem fizičnem nasilju. Zanj sta vzgoja brez nasilja in večje družbeno nasilje konkretno in logično vzročno-posledično zaporedje (v Humar 2015). Antropologinja kot rešitev predlaga, da "starši poskrbijo, da bo njihov otrok nekje do petega, šestega leta funkcionalno odrasel, da bo iz logike ugodja prešel v logiko pravilnega ravnanja in s tem izoblikoval vest in socialno vedenje. Da bi otrok to dosegel, ga je potrebno vzgajati s prisotnostjo avtoritete in kazni /.../ Na šolah, kjer se narcistično socializirani otroci že pojavljajo pa predlaga odprtje socialnih kanalov, preko katerih bodo otroci tekmovali za svojo vidnost, saj jih bodo s tem preusmerjali od delinkventnosti k socialnemu vedenju, saj bodo ti otroci vedno tekmovali za pozornost. Opozarja tudi na veliko vlogo medijev, ki danes dajejo pozornost predvsem negativnim dogodkom (npr. umoru) in ne pozitivnim, narcistično socializirani otroci pa potrebujejo socialni aplavz in pozornost, ki jo najlažje pridobijo ravno z delinkventnim vedenjem (v Humar 2015)."

Še eden izmed strokovnjakov, ki zagovarjajo telesno kaznovanje je psihoterapevt dr. Zoran Milivojevič, ki je leta 2013 celo predaval na strokovnem posvetu "Otrok v vlogi žrtve in storilca", namenjen tožilcem in policistom ter drugi zainteresirani javnosti. Po njegovem mnenju je "telesno kaznovanje nujen, racionalni postopek, s katerim se otroka prepriča, da odneha z nevarnim ali agresivnim obnašanjem." Na strokovnem posvetu je predaval tudi o primernosti telesnega kaznovanja glede na dele telesa, o različnih načinih telesnega kaznovanja, ki se po njegovem mnenju razlikujejo po vrsti udarca, delu telesa, po katerem starši tepejo otroka, časovnem odnosu do prekrška in tem, ali so udarec starši pospremili z razlago oziroma ali je bil otrok na to, da bo telesno kaznovan, opozorjen. Glede na te dejavnike zagovarja telesno kazen pri otrocih starih od osemnajst mesecev naprej do približno dvanajstega leta (telesno kaznovanje mlajših od dvanajst mesecev tudi sam šteje za zlorabo), udarjati naj bi bilo najbolje po debelem mesu ali po delih, ki so pod debelim mesom. Kot najprimernejši udarec tako šteje udarec z odprto dlanjo in prsti po koži (lahko se uporabi tudi iztepalnik ali pas, če je moč udarca enaka le-temu), telesno pa bi se otroka naj kaznovalo le občasno (M. Sedlar 2013a). Tako kot Vesna Vuk Godina, tudi on meni, da brez telesne kazni ni avtoritete in da prijazna vzgoja ustvarja ljudi, ki so nesposobni za življenje, zato država staršem ne sme odvzeti pravice, da otroka telesno kaznujejo (M. Sedlar 2013a). Potrdil je, da je bil tudi sam v otroštvu deležen udarcev, kar nakazuje na izhodišče, da doživljanje nasilja v otroštvu vpliva na razmišljanje o nasilju v odraslosti.

V literaturi lahko zasledimo tudi upravičevanje telesnega kaznovanja otrok z različnimi verami, zato niti ni presenetljivo, da je ena izmed osebnosti, ki le-to zagovarja tudi papež Frančišek. Le-ta je letos med tedensko avdienco, ki je bila tokrat posvečena vlogi očetov v

družinah dejal, da podpira starše, ki občasno udarijo svojega otroka, a le če pri tem ohranijo njegovo dostojanstvo. To je izjavil potem ko je na srečanju slišal očeta, ki je priznal, da svoje otroke kdaj pa kdaj udari, a nikoli v obraz, da jih ne bi ponižal (RTV SLO 2015). Seveda je ta izjava takoj poskrbela za dokaj veliko razburjanje v javnosti, oglasili so se številni nasprotniki telesnega kaznovanja otrok. Tako je na primer Jon Bird (predstavnik NAPAC) opozoril, da bi morala pri telesnem kaznovanju otrok veljati ničelna toleranca, Manuela Schwesig (nemška ministrica za družino), pa je opozorila na dejstvo, da čudovito udarjanje otrok ne obstaja in da je kakršno koli nasilje nad otroki nesprejemljivo. Vatikan se je na kritike odzval z izjavo, da papež s tem ni pozival k udarjanju otrok, vendar to ni bilo prvič, da je bil Vatikan deležen kritik na temo nasilja nad otroki. Združeni narodi oz. Odbor za pravice otrok so namreč že v letu 2014 prejeli poročilo o izredno razširjenem nasilju v katoliških šolah in institucijah (RTV SLO 2015).

4. 3 Telesno kaznovanje po svetu

Telesno kaznovanje kot zaželena, 'preverjeno učinkovita vzgojna metoda' predstavlja enega od pojavov, ki segajo v daljno preteklost. Prvi poskusi zatiranja okrutnega telesnega kaznovanja se pojavljajo v 13. stoletju, toda šele v 15. in 16. stoletju odnos do otrok začne dobivati 'humanejšje' oblike. Eden izmed prvih pedagogov ki so nasprotovali telesnemu kaznovanju je bil J. H. Pestalozzi, vendar so se najrazličnejše oblike telesnih kazni kot legalne 'vzgojne metode' ohranile vse do druge polovice 20. stoletja (Zloković in Dečman Dobrnjič 2007, 41, 43). Kot sem že omenila, je eden izmed začetnikov gibanja proti telesnemu kaznovanju tudi Peter Newell, ki pravi, da se *ljudi ne sme pretepati – in tudi otroci so ljudje. Gre za zelo preprosto in hkrati težavno ugotovitev. Težavnosti izhaja iz osebnih izkušenj, saj je večina ljudi v naših državah bila v otroških letih kdaj tepena in večina staršev je že udarila svojega odraščajočega otroka. Ker nihče noče imeti slabega mnenja niti o svojih starših niti o lastnem starševstvu, številni ljudje, med njimi tudi politiki in voditelji, težko humano ali logično razmišljajo o pretepanju otrok (Newell v Kornhauser s sodelavci 2007, 34).* Kot pravi avtor so politiki in vsi, ki se ukvarjajo z zaščito otrok predolgo skušali ločevati med zlorabo otrok in telesnim kaznovanjem, in da imajo vse države zakone, ki ščitijo državljane pred napadi, ter da zakoni velike večine držav po eni strani prepovedujejo in obsojajo napad na drugo osebo, po drugi strani pa opravičujejo in dejansko spodbujajo napad staršev ali drugih ljudi na otroka, ki je zakrinkan kot disciplina ali nadzor (Newell v Kornhauser s sodelavci 2007, 34).

Prvi pravno zavezujoč mednarodni dokument, ki na enem mestu vključuje celotni razpon človekovih pravic, vključno s civilnimi, kulturnimi, ekonomskimi, političnimi in socialnimi pravicami je Konvencija o otrokovih pravicah, ki jo je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov leta 1989 (veljati je začela 2. septembra 1990). Ta konvencija tudi obvezuje države, da varujejo otroke pred vsemi oblikami fizičnega ali psihičnega nasilja s strani staršev in drugih oseb. Do leta 2009 jo je ratificiralo 193 držav članic in je najširše sprejeta konvencija nasploh (Unicef 2015 in RTV SLO 2009). Pinheiro (v Kornhauser s sodelavci 2007, 28) pravi, da *skoraj vse države poznajo izrecno obveznost po Konvenciji, ki je določena z zakonom in izražena tudi v drugih instrumentih. Gre za obveznost prepovedi in preprečevanja vseh oblik nasilja nad otroki ter učinkovite pomoči žrtvam nasilja. V tem okviru ni mogoče upravičiti ali opravičiti nobene vrste nasilja nad otroki, naj bo še tako "zanemarljivo". Ravno zato se tudi Svet Evrope zaveda, da je otroke težko zaščititi, če zakon dovoljuje telesno kaznovanje, saj to pomeni, da so nekatere oblike ali stopnje nasilja nad otroki sprejemljive. Predsedniki držav in vlad članic so na podlagi tega v maju 2005 sprejeli odločitev za izvajanje programa proti vsem oblikam telesnega kaznovanja otrok (Svet Evrope 2015 in 2008). V letu 2008 je Svet Evrope tako predstavil pobudo "Tvoje roke naj negujejo, ne kaznujejo, s katero je želel spodbuditi evropske države k zakonski prepovedi telesnega kaznovanja in ozavestiti starše glede alternativnih vzgojnih ukrepov. V tem času je potekala tudi kampanja Gradimo Evropo za otroke in z njimi, ki se je osredotočala predvsem na ozaveščanje, izobraževanje, usposabljanje in krepitev sposobnosti za spodbujanje kulture nenasilja in doseganje ničelne stopnje tolerance nasilja (RTV SLO 2009). "Generalna skupščina ZN je v okviru teh pobud leto 2009 določila kot leto, ko naj bi se dosegla splošna prepoved za take oblike vzgoje (Nussdorfer 2010)."*

Trenutno je telesno kaznovanje otrok prepovedalo 45 držav po svetu (glej tabelo 4. 1 spodaj), med katerimi je bila kot prva Švedska, ki je že leta 1979 zakonsko prepovedala telesno kaznovanje otrok. V treh desetletjih ji je s pomočjo tiska, filmov, državno pomočjo in osebnega prepričanja uspelo zmanjšati število družin (iz 50% na manj kot 10%) v katerih so se kot vzgojni ukrep ohranili klofuta, lasanje ali udarci po zadnjici (RTV SLO 2009 in Kornhauser in Pleterski Rigler v Kornhauser 2007, 60).

V preglednici spodaj je prikazan seznam držav, ki so do letos zakonsko prepovedale telesno kaznovanje otrok. Seznam držav je urejen po letnicah prepovedi, od najstarejše do najnovejše.

Tabela 4. 1: Seznam držav, ki so prepovedale telesno kaznovanje otrok

DRŽAVA	LETO PREPOVEDI	DRŽAVA	LETO PREPOVEDI
Švedska	1979	Nizozemska	2007
Finska	1983	Lihtenštajn	2008
Norveška	1987	Luksemburg	2008
Avstrija	1989	Republika Moldavija	2008
Ciper	1994	Kostarika	2008
Danska	1997	Albanija	2010
Latvija	1998	Republika Kongo	2010
Hrvaška	1999	Kenija	2010
Nemčija	2000	Tunizija	2010
Izrael	2000	Poljska	2010
Bolgarija	2000	Južni Sudan	2011
Turkmenistan	2002	Zelenortski otoki	2013
Islandija	2003	Honduras	2013
Romunija	2004	Republika Makedonija	2013
Ukrajina	2004	Andora	2014
Madžarska	2005	Estonija	2014
Grčija	2006	Nikaragva	2014
Republika Togo	2007	San Marino	2014
Španija	2007	Argentina	2014
Venezuela	2007	Bolivija	2014
Urugvaj	2007	Brazilija	2014
Portugalska	2007	Malta	2014
Nova Zelandija	2007	Benin	2015

Vir: End Corporal Punishment. (2015).

Država po mnenju Newella sicer ni neposredno odgovorna za nasilje posameznih staršev in učiteljev, mora pa vseeno zagotoviti zakonski okvir ter izobraževalne in druge ukrepe za zaščito otrok in preprečevanje nasilja. Avtor se zaveda, da samo z zakonsko reformo seveda ni mogoče doseči potrebne spremembe v odnosu ljudi in v praksi, in da je pregledno in

izrecno zakonsko reformo potrebno povezati z vsestranskim ozaveščanjem o le-tej in o pravici otrok do zaščite, hkrati pa spodbujati pozitivne, nenasilne oblike vzgoje in izobrazbe otrok. Opozarja še, da namen zakona za prepoved telesnega kaznovanja ni obtožiti čim več staršev, saj to ni v interesu otrok, ampak predvsem postaviti merila in poslati jasno sporočilo družinam, da pretepanje otrok ni nič bolj sprejemljivo kot pretepanje drugih ljudi (Newell v Kornhauser s sodelavci 2007, 40, 48).

5 TELESNO KAZNOVANJE OTROK V SLOVENIJI

V večini krščanskih deželah, tako tudi pri nas, je v preteklosti ravno Sveto pismo odigralo pomembno vlogo pri spodbujanju telesne kazni. Izhajalo je iz načela, da je otroka s telesno kaznijo treba udomačiti oz. ukrotiti (Plevnik Vodušek v Kornhauser s sodelavci 2007, 179). "Leta 1979 so v Ljubljani potekali Pediatrični Derčevi dnevi na katerih je potekalo predavanje o trpinčenem otroku, ki ga je vodil Pavle Kornhauser s sodelavci. To je bil prvi simpozij s tega področja v Jugoslaviji in v socialističnih državah (Kornhauser in Pleterski Rigler v Kornhauser s sodelavci 2007, 60)." Ti dnevi so bili nekakšen uvod v zavedanje obstoja tega problema pri nas, saj je trpinčenje otrok takoj zatem postalo tudi predmet empirične raziskave Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani (1981 – 1985). Odtlej dalje, lahko rečemo, so bili vsaj nekateri vidiki otrokovih pravic ves čas prisotni v raziskovalni praksi, od koder pa so se tam oblikovane zamisli prenašale tudi dalje (Šelih v Kornhauser s sodelavci 2007, 106). Od takrat pa vse do danes so se v razpravo o telesnem kaznovanju otrok vključili številni strokovnjaki, politični akterji, tuje in domače nevladne organizacije, pa tudi laična javnost, ki vztrajno opozarjajo na nujnost reševanja in uredbe tega javnopolitičnega problema.

5.1 Legislativna zgodovina

V Sloveniji nasilje nad otroki trenutno urejata Kazenski zakonik in Zakon o preprečevanju nasilja v družini, zavezujejo pa nas tudi nekatere mednarodne pogodbe, ki izrecno zahtevajo zakonsko prepoved telesnega kaznovanja otrok, kar pa v Sloveniji še vedno ni uzakonjeno. Družinski zakonik je bil nedavno prvi izmed takšnih zakonov (zato bo v nadaljevanju predstavljen podrobneje), ki bi telesno kaznovanje otrok izrecno prepovedoval, a je bil na referendumu leta 2012 zavržen. Kot je zapisal Svet Evrope (v Council of Europe 2008) " je vseh 47 držav članic Sveta Evrope v skladu z mednarodnimi in regionalnimi listinami o človekovih pravicah neposredno zavezanih k spremembi svojih zakonov ter izvajanju izobraževalnih in drugih ukrepov za prepoved in odpravo vseh oblik telesnega kaznovanja

otrok, vključno s telesnim kaznovanjem v družinskem okolju." Klofutanje in ostale oblike telesnega kaznovanja otrok pa v Sloveniji kljub temu še vedno niso prepovedane zato si je Slovenija letos prislužila opomin Sveta Evrope. Po informacijah, ki mi jih je pri intervjuju zaupal namestnik Varuhinje človekovih pravic Tone Dolčič, je bil ravno Peter Newell tisti, ki je pri Svetu Evrope podal pobudo za tožbo zoper Slovenijo. Slovenija z zakonsko neurejeno prepovedjo telesnega kaznovanja namreč krši 17. člen Evropske socialne listine, zato tudi Varuhinja opozarja, da je to vprašanje potrebno čim prej zakonsko urediti, bodisi z dopolnitvijo Zakona o preprečevanju nasilja v družini ali pa v novem družinskem zakoniku (Večer.com 2015). Tone Dolčič je še dejal, da se je Slovenija zoper pritožbo Sveta Evrope zelo slabo branila, tako je npr. generalna direktorica Direktorata za družino na Ministrstvu za delo Ružica Boškić ob pritožbi dejala samo, da Slovenija v samem postopku kolektivne pritožbe ves čas aktivno sodeluje s Svetom Evrope, ter da so jih seznanili, da imamo prepoved vsakršnega, tudi fizičnega nasilja, opredeljeno v Zakonu o preprečevanju nasilja v družini. Dodala je, da smo telesno kaznovanje sicer izrecno prepovedali že v Družinskem zakoniku iz leta 2011, ki je potem padel na referendumu. Svet Evrope pa naj bi obvestili tudi o tem, da bo prihodnja družinska zakonodaja zopet vsebovala izrecno prepoved telesnega kaznovanja (Mlakar 2015).

Zanimivo je, da je Vlada Republike Slovenije že leta 2013 na pritožbo mednarodne nevladne organizacije APPROACH proti Sloveniji odgovorila, da v celoti zavrača njihove očitke in da je prepričana, da veljavna zakonodaja otrokom zagotavlja zaščito pred nasiljem, zanemarjanjem ali izkoriščanjem, kot je določeno v 17. členu Evropske socialne listine. Dodali so, da iz sodne prakse izhaja, da je telesno kaznovanje otrok eden izmed izvršitvenih načinov kaznivega dejanja nasilja v družini in da meni, da v celoti izpolnjuje obveznosti iz tega člena (Vlada Republike Slovenije 2013). To pa ni bil prvi takšen primer, saj se je Odbor za otrokove pravice na Slovenijo glede vprašanja telesnega kaznovanja obrnil že leta 1996, ko je pregledal prvo slovensko poročilo v skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah (Newell v Kornhauser s sodelavci 2007, 42). Tudi po pregledu drugega poročila leta 2004 je izrazil svojo zaskrbljenost o neurejenosti tega vprašanja in zapisal: *Odbor je zaskrbljen, ker ni zakonodaje, s katero bi bilo izrecno prepovedano telesno kaznovanje doma, in ker osnutki sprememb Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerij ne predvidevajo take prepovedi. Odbor priporoča, da država pogodbenica okrepi napore pri obravnavanju slabega ravnanja otrok v družini tako, da v javnih akcijah obvešča ljudi o alternativnih, nenasilnih oblikah discipline. Odbor tudi poziva državo pogodbenico, da prouči uvedbo izrecne prepovedi telesnega kaznovanja otrok v družini tako v osnutku sprememb Zakona o zakonski zvezi in*

družinskih razmerjih kot tudi v posebnem zakonu o preprečevanju nasilja v družini, ki je trenutno v pripravi (Odbor za otrokove pravice v Kornhauser s sodelavci 2007, 42). Parlamentarna skupščina je tega leta namreč ugotovila, da morajo države, v skladu z določili Evropske socialne listine in njeno revidirano izdajo, prepovedati vse oblike telesnega in ponižujočega kaznovanja ali ravnanja z otroki. Zato so izdali Priporočilo 1666, v katerem so med drugim tudi zapisali, da je pet članic (med njimi je tudi Slovenija) kršilo ta določila saj niso učinkovito prepovedale vseh oblik telesnega kaznovanja. Reševanje tega problema je potrebno predvsem zato, ker telesno kaznovanje otrok predstavlja kršitev otrokovih pravic zaščiteneh s Konvencijo o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, kršitev temeljnih pravic do človekovega dostojanstva in fizične nedotakljivosti ter kršitev temeljne pravice otrok, da uživajo enako pravno zaščito kot odrasli (povzeto po Kornhauser s sodelavci 2007, 22-23). Priporočilo je sicer neobvezujoč pravni akt, ki pa ima po besedah Filipčičeve (v Kornhauser s sodelavci 2007, 117) "velik vpliv na spreminjanje zakonodaj v državah članicah."

Kljub temu, da v Sloveniji še ni zakonske prepovedi telesnega kaznovanja otrok, pa so se na tem področju že kar nekaj let nazaj pričeli dogajati premiki v pravo smer. Tako se je leta 2004 Varuh človekovih pravic pridružil Forumu zoper telesno kaznovanje otrok in v sodelovanju z Zvezo prijateljev mladine Slovenije deloval na področju ozaveščanja javnosti o tem vprašanju (v Letno Poročilo Varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2004 2005, 127), leta 2005 pa je Državni zbor sicer zavrnil njegov predlog o prepovedi telesnega kaznovanja otrok (v Letno poročilo Varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2005 2006, 12), kar nedvomno nakazuje na dolge in neuspešne poskuse reševanje tega javnopolitičnega problema. Trenutno se tako v Sloveniji še vedno pri vsakem posameznem primeru hujše oblike telesnega nasilja nad otroki posebej ugotavlja kršitve 192. člena Kazenskega zakonika, saj kot je povedala Mirjam Kline (v M. Sedlar 2013b), okrožna državna tožilka in predsednica Društva državnih tožilcev, vsak udarec še ne pomeni izpolnitve zakonskih znakov kaznivega dejanja zanemarjanja otroka in surovega kaznovanja po tem členu, temveč to kaznivo dejanje stori starš, skrbnik, rejnik ali druga oseba, ki hudo krši svoje dolžnosti do mladoletne osebe, kar pa je potrebno ugotoviti pri vsakem posameznem primeru posebej. Kot je še dodala, "je v kolikor gre za enkratno dejanje (če kot odrasli otroka klofnemo), treba presoditi, v kakšnih okoliščinah se je to zgodilo, na kakšen način in kakšne posledice je pustilo na otroku. Če klofneš otroka, je to seveda vedno zavrženo in nemoralno dejanje, ni pa vsaka klofuta otroka kaznivo dejanje (Kline v M. Sedlar 2013b)." Kot je na to temo dodala Filipčič (v Kornhauser s sodelavci 2007, 111) to pravzaprav pomeni, da se v primeru klofute ali drugih podobnih

lažjih oblik kaznovanja otrok v družini ne bo sprožil kazenski postopek zoper starše, da država ne bo aktivirala svojega represivnega aparata (policije, sodišča), in da ne bo s kaznovanjem staršev spreminjala njihovega načina vzgoje.

Na podlagi pregleda različne domače in tuje zakonodaje, ki se dotika vprašanja telesnega kaznovanja ali telesnega nasilja nad otroci, sem izdelala spodnjo tabelo, ki prikazuje zakonske akte, leto sprejema oz. ratifikacije le-teh, ter kratke opise členov (daljša razlaga je na voljo v prilogah), ki se dotikajo vprašanja telesnega nasilja. Ker je bil družinski zakonik prvi zakonski akt, ki je izrecno prepovedoval telesno kaznovanje otrok sem temu v nadaljevanju namenila tudi posebno podpoglavje.

Tabela 5. 2: Seznam zakonodaje in mednarodnih konvencij s področja telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji

ZAKONSKA PODLAGA	LETO	KRATKI OPIS – podrobneje v prilogah
Konvencija o otrokovih pravicah	1989/1990 V Sloveniji 1991/1992	Generalna skupščina Združenih narodov. Za ta javnopolitični problem še posebej pomemben 19. in 4. člen (Priloga A).
Evropska socialna listina	1961/spremenjena 1996 v Sloveniji 1999	Pomemben 17. člen , ki je bil tudi vzrok za pritožbo Sveta Evrope (Priloga B).
Ustava RS	1991	Najvišji splošni akt države. Pomembna 18. in 56. člen (Priloga C).
Kazenski zakonik	1994/1995	Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje le-te ureja 201. člen (Priloga Č).
spremenjen Kazenski zakonik	2008	Nasilje v družini in nad otroki urejata 191. in 192. člen (Priloga D).
Zakon o preprečevanju	2008	Vloga in naloge različnih

nasilja v družini		državnih organov; nasilje nad otroki še razširjeno, ne uvaja kazni. Pomembni 3., 4., 5. in 6. člen (Priloga E).
Družinski zakonik-zavrtnjen	2011	Prepoved telesnega kaznovanja otrok- brez predpisanih sankcij, 9. člen (Podpoglavje 3. 1. 1).

Vir: Lastna izdelava.

5. 1. 1 Predlog družinskega zakonika

Družinski zakonik je zakonodajni akt, ki je slovensko politiko in javnost že od samega začetka razdelil na dva nasprotujoča pola. Sprejet je bil junija 2011, vendar je predvsem vprašanje legalizacije posvojitve otrok v istospolno partnersko zvezo dvignilo toliko prahu, da se je o sprejetju le-tega kasneje odločalo na referendumu. Vendar zakonik ni urejal le vprašanje istospolnih partnerskih zvez, ampak je bil tudi prvi zakon v Sloveniji, ki bi izrecno prepovedal telesno kaznovanje otrok. Zakonik bi to storil na načelni ravni, saj sankcij ni predvideval, kljub temu pa bi bil rešitev na očitke, ki jih Slovenija že vrsto let pridobiva od mednarodne skupnosti. Na to, da se je javna razprava zakonika bolj ali manj omejila le na vprašanja, ki se niso dotikala telesnega kaznovanja otrok je opozarjal tudi Varuh človekovih pravic, ki je na podlagi javno objavljenih ocen zakonika ugotovil tudi, da je javnost premalo seznanjena s celoto novosti, ki jih le-ta prinaša (Varuh človekovih pravic 2015a). Predlog Družinskega zakonika je bil nato kljub vsemu zavrtnjen na referendumu dne 25. marca 2012. Po besedah Anje Kopač Mrak (v RTV SLO 2012) je pri Družinskem zakoniku šlo za priporočilo, ki je prikazovala na kakšen način država vidi odnos družine, odnos staršev do otrok ter tudi vseh drugih oseb, ki skrbijo za otroke.

Člen, ki se je navezoval na tematiko telesnega kaznovanja otrok je bil 9. člen Družinskega zakonika, in sicer: *Starši v vseh dejavnostih v zvezi z otrokom skrbijo za korist otroka. Otroke vzgajajo s spoštovanjem do njihove osebe, individualnosti in dostojanstva. Otroka telesno ne kaznujejo in jih ne izpostavljajo drugim oblikam ponižujočega ravnanja. /.../ Starši delajo v korist otroka, če, zlasti ob upoštevanju osebnosti otroka, njegove starosti in razvojne stopnje ter hotenj, primerno zadovoljujejo njegove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe z ravnanjem, ki kaže na njihovo skrb in odgovornost do otroka, ter mu nudijo primerno vzgojno vodstvo in ga spodbujajo v njegovem razvoju. Druge osebe, državni organi, izvajalci javnih*

služb, nosilci javnih pooblastil in organi lokalnih skupnosti morajo v vseh dejavnostih in postopkih v zvezi z otrokom skrbeti za korist otroka in pri tem otroka ne smejo izpostavljati nobeni obliki telesnega kaznovanja ali drugi obliki ponižujočega ravnanja (Družinski zakonik 2011). V zakoniku je bilo zapisano tudi, da "država zagotavlja pogoje za delovanje nevladnih organizacij in strokovnih institucij za razvijanje pozitivnega starševstva, ter da otroci uživajo posebno varstvo države vselej, kadar je ogrožen njihov zdrav razvoj in kadar to zahtevajo druge koristi otrok (Družinski zakonik 2011)." V 14. in 15. členu pa je le-ta uvajal tudi sisteme varstva in svetovanja ter družinske medicije, katere namen je s pomočjo družinskih mediatorjev mirna rešitev spora, ki izvira iz medsebojnih družinskih razmerij. Država naj bi s sistemom vzgoje, izobraževanja, socialnega varstva, zdravja in svetovanja ljudem omogočala, da se vsestransko pripravijo na skladno partnersko in družinsko življenje. Pomagala pa naj bi jim tudi reševati morebitne probleme v medsebojnih razmerjih in v razmerjih do otrok (Družinski zakonik 2011). Zakonik je poleg tega uvajal tudi institucijo zagovornika otrok, ki je bil pilotski projekt pri Varuhu. Namen zagovornika otrok je bil skrb za uveljavljanje otrokovih koristi in interesov v primerih, ko zakoniti zastopniki odpovedo. Otroci bi zagovornika dobili v postopkih in situacijah, ko bi bili ogroženi njihovi interesi in ko bi si koristi staršev in otroka bile v nasprotju, ali ko starši zaradi različnih razlogov ne morejo ali ne želijo zaradi zasledovanja svojih lastnih ciljev, zasledovati otrokove dobrobiti (Sevšek in Strniša 2009).

Družinski zakonik bi torej nedvomno reševal problematiko telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji ter ugodil pritožbam mednarodne skupnosti, z zavrnitvijo le-tega pa smo po besedah Varuhinje človekovih pravic (v Letno poročilo Varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2012 2013, 261) "zavrnili tudi prepoved telesnega kaznovanja otrok in s tem ostali ena redkih evropskih držav, ki se niti na deklarativni ravni ni opredelila do tega vprašanja."

5. 2 Statistični podatki telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji

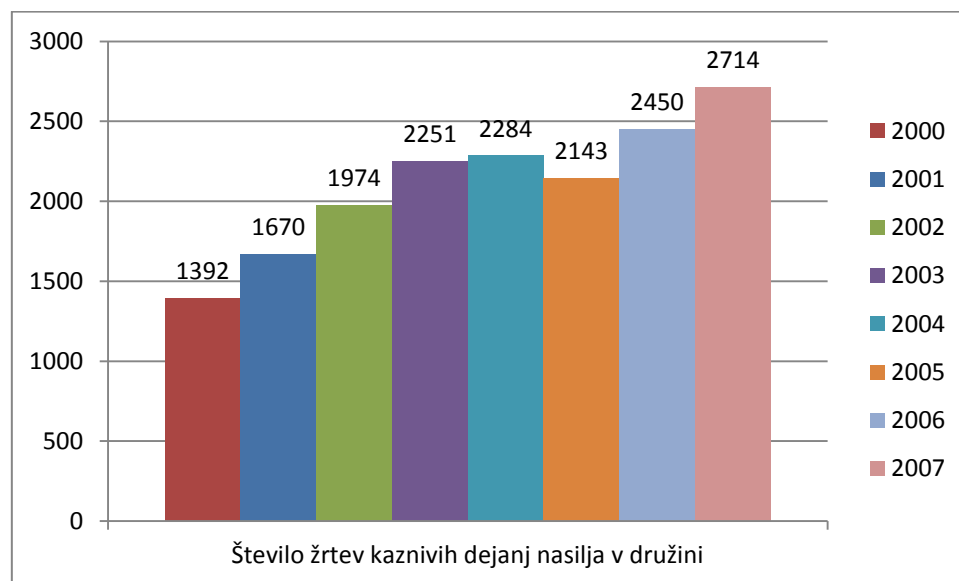
Statističnih podatkov in podatkov različnih raziskav na temo telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji je zelo malo. Tisti empirični podatki, ki pa vendarle obstajajo pa nakazujejo na nedvomno prisotnost telesnega kaznovanja otrok v naši družbi. Tako se kar vsak deseti deček – in nekaj manj deklic – po navajanju avtorjev Horvat, Lombar in Peterec (v Kornhauser s sodelavci 2007, 170) doma ne počuti dovolj varno pred fizičnim nasiljem. Ti avtorji so izvedli tudi raziskavo med učenci četrtega in sedmega razreda, v kateri je 37% četrtošolcev in 39% sedmošolcev potrdilo, da so že bili fizično kaznovani. Od tega je 34% četrtošolcev bilo telesno kaznovanih enkrat na teden, 20% enkrat na mesec, učenci sedmih razredov pa so bili

najpogosteje kaznovani malokrat (Horvat, Lombar in Peterec v Kornhauser s sodelavci 2007, 171-172).

Mag. Zvone Krušič (Krušič 2014) navaja podatke, da policija v Sloveniji letno obravnava od 4000 do 5000 prekrškov z elementi nasilja v družini (leta 2009 celo skoraj 7000). Žal je edini organ, ki v Sloveniji od sprejetja Zakona o preprečevanju nasilja v družini zbira uradne statistike na tem področju Ministrstvo za notranje zadeve – Policija. Poleg Ministrstva za notranje zadeve svoje podatke za statistiko zbirajo le še centri za socialno delo, ki so na področju celotne Slovenije v letu 2007 zabeležili 4012 otrok z izkušnja nasilja, od česar jih je 369 bilo žrtev telesnega nasilja (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009).

V spodnjem grafu 5. 1 je prikazana statistika, ki je zbrana na podlagi empiričnih podatkov pridobljenih s strani Ministrstva za notranje zadeve oz. policije. Vidimo lahko, da je število žrtev kaznivih dejanj nasilja v družini med leti opazno naraščalo, a žal podatkov za točno katero vrsto kaznivih dejanj nasilja v družini gre, ni na voljo.

Graf 5. 1: Število žrtev kaznivih dejanj nasilja v družini med leti 2000 in 2007

Vir: Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini. (2009).

Anonimna raziskava, ki je nekako temeljna na tem področju, pa je bila izvedena v šolskem letu 2004/2005 med starši otrok v četrtilih in sedmih razredih osemletne osnovne šole (glej priloga F). Opravil jo je Forum zoper telesno kaznovanje otroka v družini, ki si je za eno izmed svojih prednostnih nalog že v samem začetku delovanja zadal ravno izvedbo obširne ankete, saj se je Forum zavedal pomanjkanja empiričnih podatkov o telesnem kaznovanju

otrok v Sloveniji. Temelj njihove anonimne ankete so tako predstavljale ravno kaznovane navade v družini oz. pojav telesnega kaznovanja otrok v domačem okolju (Kornhauser in Pleterski Rigler v Kornhauser s sodelavci 2007, 70-92).

Eno izmed prvih vprašanj za starše je bilo, če so bili v svojem otroštvu kdaj tepeni. Nanj je odgovorilo 1213 staršev, od tega kar 68,5% pritrdilno. To nedvomno potrjuje dejstvo, da je telesno kaznovanje otrok globoko zakoreninjen pojav v naši družbi, ki je prisoten že od daljne preteklosti.

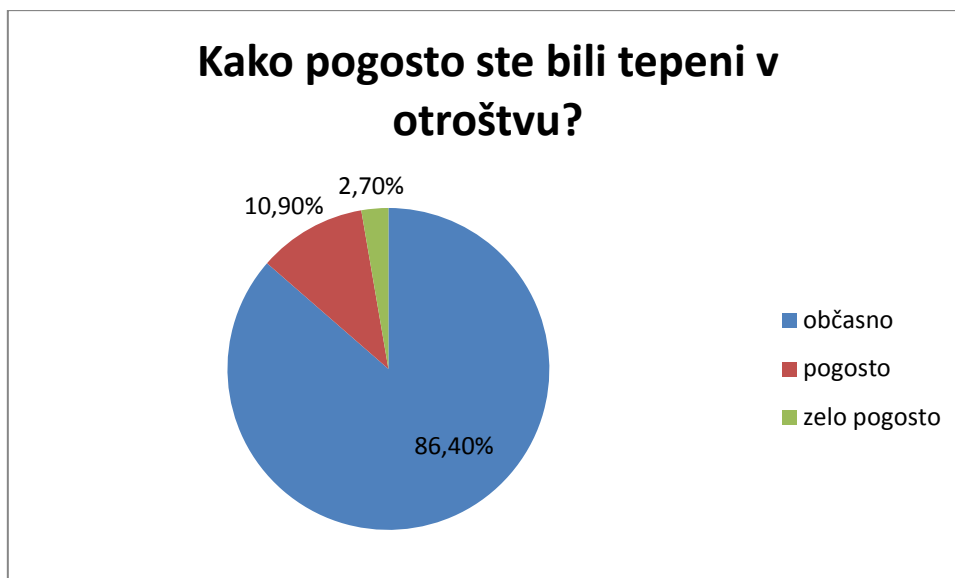
Graf 5. 2: Ste bili v otroštvu kdaj telesno kaznovani?

Vir: Kornhauser, Pavle s sodelavci. (2007, 80).

Spodnji graf (5. 3) prikazuje odgovore staršev o pogostosti telesnega kaznovanja v njihovem otroštvu. Odgovori nakazujejo na to, da je telesno kaznovanje sicer že v preteklosti bilo zelo prisotno v vzgoji otrok, vendar se glede na podane odgovore, naj ne bi uporabljalo pogosto ampak večinoma le občasno.

Graf 5.3: Pogostost telesnega kaznovanja v otroštvu staršev

Vir: Kornhauser, Pavle s sodelavci. (2007, 80).

Graf 5. 4 pa potrjuje dejstvo, da večina otrok telesno kaznovanje še vedno dojema kot upravičeno dejanje staršev, oz. kot nekaj kar so si 'zaslužili' zaradi 'neprimerne' vedenja. Kot pravijo Horvat, Lomar in Peterec (v Kornhauser s sodelavci 2007, 173) "otroci krivdo prevzamejo nase, oni so krivi za kazen, ker pač niso delali prav. /.../ Iz tega se pogosto dela napačen zaključek, da je otrok, ki je gmotno, čustveno in psihično odvisen od odraslih, seveda kriv za to, da je moral biti fizično kaznovan." To potrjujeta tudi intervjuvanki (glej Priloga G), ki pravita, da moramo poskrbeti za opuščanje prepričanj, stališč in ravnanj, ki bi upravičevali telesno kaznovanje s strani staršev ali drugih oseb.

37,4% anketirancev je tudi odgovorilo, da so svojim staršem lagali ali zamolčali resnico, da bi se izognili kazni, kar potrjuje predpostavke o tem, da se zaradi strahu pred ponovnimi udarci otroci zatečejo k laži, ki lahko zaradi ponavljajočega vzorca obnašanja v odraslosti preide v nekaj popolnoma samoumevnega.

Graf 5. 4: Mnenje staršev o telesnem kaznovanju v njihovem otroštvu

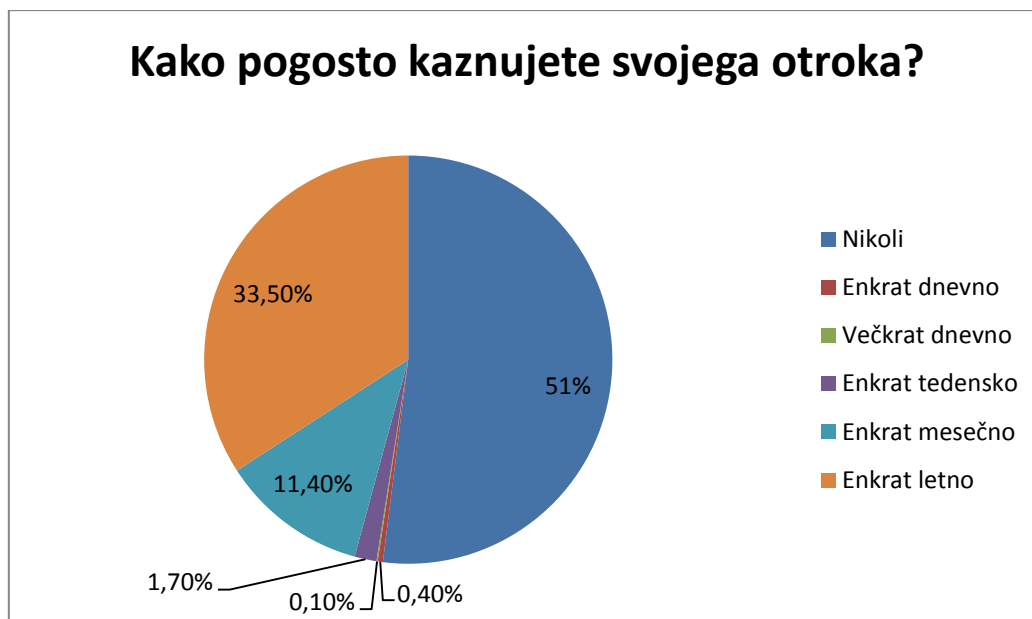

Vir: Kornhauser, Pavle s sodelavci. (2007, 80).

Zanimivi so bili odgovori staršev na vprašanje kako pogosto telesno kaznujejo svojega otroka (glej graf 5. 5), saj jih je kar polovica odgovorila, da svojega otroka nikoli ne kaznujejo telesno, kar zavrača trditve nekaterih strokovnjakov, da 'nasilje rojeva nasilje'.

Kar 87,2% staršev je tudi odgovorilo, da se ob neprimernem vedenju otroka z njimi pogovorijo, kar bi znalo nakazovati na dejstvo, da se vedno več ljudi zaveda pomena in upoštevanja otrokovih pravic, ter negativnih posledic telesnega kaznovanja in da z novimi generacijami prihaja do sprememb v razmišljanju o tem načinu "vzgoje". Kljub temu pa jih še vedno 71,3% meni, da je milejše kaznovanje, ki je preiščljeno in ne posledica jeze, včasih potrebno in dovoljeno. Pri tem je potrebno opozoriti na dejstvo, da je kljub temu odgovoru, ki nakazuje, da telesno kaznovanje v naši družbi ni več tako zelo prisotno, le-to še vedno ostaja problem vreden reševanja, kar dokazujejo tudi statistični podatki in opozorila mednarodnih institucij. Veliko staršev svoje dejanje telesnega kaznovanja otroka kasneje tudi obžaluje, zato lahko predvidevamo, da jih je nekaj podalo ta odgovor (da svoje otroke nikoli telesno ne kaznujejo) tudi zaradi občutka obžalovanja in sramu.

Graf 5. 5 Kako pogosto telesno kaznujete svojega otroka?

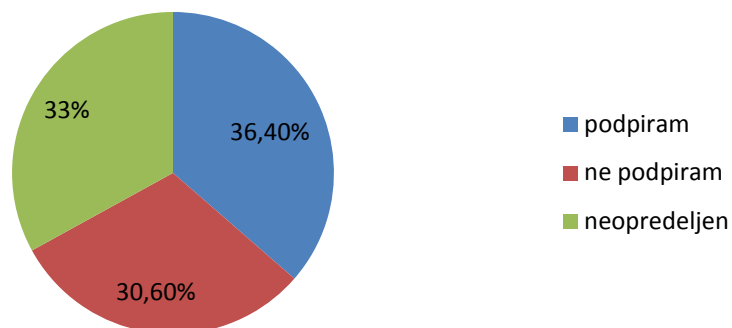

Vir: Kornhauser, Pavle s sodelavci. (2007, 80).

Eno izmed zadnjih vprašanj je bilo mnenje o pravni prepovedi telesnega kaznovanja, ki pa kazni za starše ne določa. Mnenja staršev so bila kar različna, a hkrati nobena izmed možnosti ni pretirano izstopala (glej graf 5. 6). Zanimivo je, da je kar 33% staršev o tem vprašanju neopredeljenih, iz česar bi lahko sklepali, da je potrebno še kar nekaj ozaveščanja staršev na temo telesnega kaznovanja, prepovedi le-tega in posledic, ki bi jih zakonska prepoved tega 'vzgojnega' ukrepa prinesla, da bi ti neopredeljeni starši lažje zavzeli svoje stališče do te tematike. Prav tako pa ti podatki nakazujejo na dejstvo, da ima družina v družbi zelo poseben položaj, v katerega se naj ne bi posegalo in da naj bi telesno kaznovanje bilo vprašanja, ki se rešuje v intimi družinskega okolja. Ker družina predstavlja nekakšen temelj zasebnosti, lahko iz teh odgovorov tudi sklepamo, da bi kar nekaj anketiranih staršev zakonsko prepoved dojemalo tudi kot nezaželeno omejitev in vdor v to zasebnost in posebni položaj družine.

Graf 5. 6: Mnenje o pravni prepovedi telesnega kaznovanja

Mnenje o pravni prepovedi telesnega kaznovanja

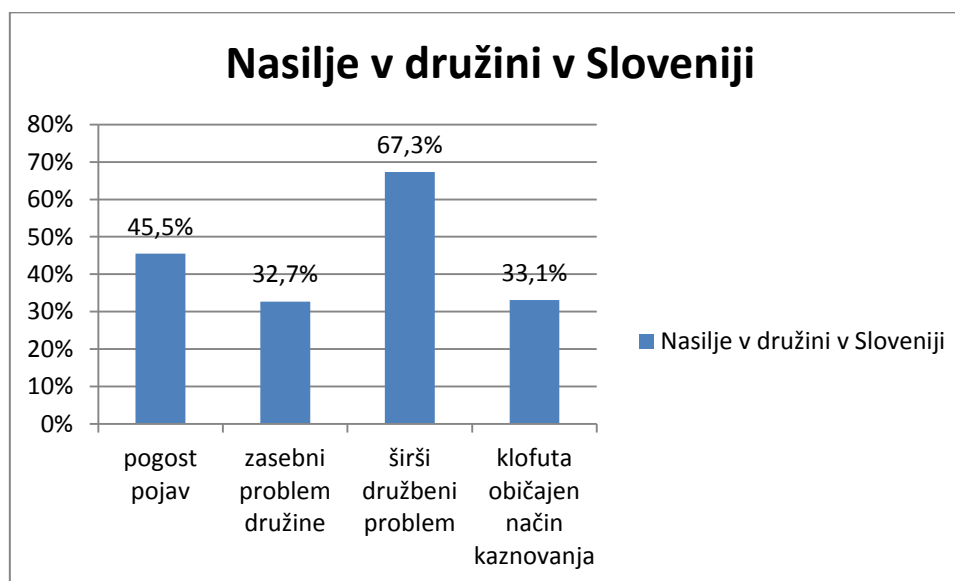

Vir: Kornhauser, Pavle s sodelavci. (2007, 84).

V letu 2005 je bila izvedena še ena raziskava, in sicer je Znanstveno raziskovalno središče Koper po naročilu Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve izvedlo javnomnenjsko raziskavo o odnosu ljudi do nasilja v družini (glej graf 5.7). V anketo so zajeli 1006 anketirancev, cilj ankete pa je bil ugotoviti kakšne so potrebe žrtev nasilja, vrste nasilja, prag nasilja, pogostost nasilja, kdo so posebej ranljive skupine, ter oceniti ustreznost in učinkovitost odzivnosti pristojnih institucij (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009).

S pridobljenimi podatki so ugotovili, da večina ljudi (76,3%) osebno ni doživela nasilja v družini, anketiranci, ki pa so na to vprašanje odgovorili pritrdilno, pa so nasilje doživeli v družini v kateri so odraščali, torej v njihovem otroštvu (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009). Večina anketirancev kljub temu še vedno meni, da je nasilje v družini v Sloveniji pogost pojav in da gre za širši družbeni problem, čeprav nekateri še vedno zavzemajo stališče, da je nasilje v družini zasebni problem družine. Posledično se jih tudi 48,5% strinja s trditvijo, da nasilje v družinah ostaja skrito za štirimi stenami (Kralj 2005). To je verjetno tudi eden izmed razlogov, da je statističnih podatkov o nasilju v družini še vedno tako zelo malo. Zanimiv je tudi podatek, da jih kar tretjina pozna vsaj eno družino, v kateri je klofuta otroku običajen način kaznovanja, kar zopet nakazuje na dejstvo, da je telesno kaznovanje še vedno zelo zakoreninjeno v naši družbi.

Graf 5. 7: Dojemanje nasilja v družini v Sloveniji

Vir: Kralj, Ana. (2005).

6 VREDNOTENJE TRENUTNEGA STANJA V SLOVENIJI

Kot sem ugotovila pri samem raziskovanju telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji, nekaj izdatnih in oprijemljivih, ter predvsem bolj aktualnih statističnih podatkov ali raziskav na to temo pravzaprav ni. To so mi potrdili tudi vsi intervjuvanci (glej prilogi G in H), ki pa različno ocenjujejo trenutno stanje telesnega kaznovanja pri nas. Tako na primer Petra Zega, strokovna delavka ZPM, in dr. Zdenka Čebašek Travnik, predsednica Foruma proti telesnemu kaznovanju otrok ocenjujeta, da je osveščenost staršev sicer večja kot pred desetletjem (torej v času izvedenih raziskav), a da se starši telesne kazni še vedno poslužujejo v kar veliki meri in da to še vedno ostaja velik problem. V nasprotju pa Tone Dolčič, namestnik Varuhinje človekovih pravic pravi, da je telesno kaznovanje sicer še vedno prisotno, a ne v veliki meri. Kljub temu se strinja, da je predvsem z novimi, mlajšimi generacijami prišlo do pozitivne spremembe v razmišljanju o telesnem kaznovanju otrok. Osebno menim, da se Slovenija nedvomno zaveda prisotnosti telesnega kaznovanja otrok in problema pomanjkanja empiričnih podatkov na to temo, saj je bila ena izmed strategij Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009 -2014 ravno to, da je potrebno izvesti nacionalno raziskavo o nasilju v družini in jo periodično izvajati vsakih pet let. Za te raziskave je bilo v tem celotnem obdobju namenjenih okvirno 254.000 evrov, vendar do realizacije te strategije oz. dejanske izvedbe raziskav ni prišlo (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009). Resoluciji bo v naslednjem podpoglavju

namenjeno tudi nekaj več besed, saj je le-ta poleg te strategije o raziskavah predvidevala tudi nekaj drugih strategij in ciljev na področju telesnega kaznovanja otrok.

6. 1 Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini

Resolucija je strateški dokument, ki je bil sprejet leta 2009 na podlagi 11. člena Zakona o preprečevanju nasilja v družini (glej priloga E). Resolucija je bila sprejeta za obdobje 2009 - 2014, določala pa je cilje, ukrepe in ključne nosilce politik za preprečevanje in zmanjševanje nasilja v družini. Poleg resolucije bi na vsako drugo leto morali biti izdelani akcijski načrti, v katerih bi bile opredeljene konkretne naloge in dejavnosti za doseganje ciljev in izvajanje posameznih ukrepov. Med drugim je v resoluciji zapisano tudi, da mora mednarodno pravo človekovih pravic biti v domačo zakonodajo preneseno v celoti, ter da je dolžnost države, da ozavešča, raziskuje, rešuje, preprečuje in kaznuje nasilje. V nadaljevanju pa je poseben del namenjen tudi odpravi telesnega kaznovanja otrok in ponižujočega ravnanja z njimi. Tako je eden izmed ciljev resolucije opredeljen tudi kot "uzakoniti in v praksi odpraviti vsakršno telesno kaznovanje otrok in ponižujoče ravnanje z njimi, ter zagotoviti celovito ozaveščanje otrok in vseh, ki živijo in delajo z njimi, ter splošne javnosti o prepovedi vseh oblik telesnega kaznovanja otrok in ponižujočega ravnanja z njimi (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009)."

Glede na ta zastavljen cilj je v resoluciji opredeljenih več strategij:

- *Strategija uzakonjenja izrecne prepovedi telesnega kaznovanja otrok in ponižujočega ravnanja z njimi*, ki določa vključitev izrecne prepovedi telesnega kaznovanja otrok in ponižujočega ravnanja z njimi v zakonodajo z družinskega področja, zagotovitev ustreznega izobraževanja o družinski dinamiki in nasilju v družini za sodnike in sodnice v družinskih in kazenskih oddelkih ter za tožilce, prav tako pa tudi izobraževanje drugih skupin, ki se ukvarjajo z otroki in mladostniki, in ne nazadnje tudi izobraževanje staršev.
- *Strategija zagotavljanja celovitega ozaveščanja otrok in odraslih o otrokovih pravicah, o prepovedi telesnega kaznovanja otrok in ponižujočega ravnanja z njimi*, katere namen je spodbujati nastajanje in izvajanje različnih organizacij in programov za izobraževanje, usposabljanje in pridobivanje primerne podpore za vse starše, in širšo ozaveščanje javnosti, ki bo ta problem preneslo iz zasebne v javno sfero. V resoluciji je zapisano tudi, da je za ozaveščanje in informiranje širše javnosti predvidenih 291.000 evrov, za skupno kampanjo ministrstev zoper nasilje v družini pa

400.000 evrov (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009).

Kljub temu, da resolucija izpostavlja in si za svoje cilje zastavlja številne pozitivne spremembe na področju telesnega kaznovanja otrok, in da je uzakonitev in implementacija prepovedi telesnega kaznovanja otrok bila zapisana tudi kot eden izmed glavnih ciljev v obeh akcijskih načrtih (Akcijski načrt za preprečevanje nasilja v družini 2010-2011 in 2012-2013), do uresničitve le-tega do konca izvajanja Resolucije o nacionalnem programu preprečevanju nasilja v družini žal ni prišlo.

6. 2 Alternativne rešitve

Dejstvo je, da trenutna zakonodaja v Sloveniji pomanjkljivo ureja področje telesnega kaznovanja otrok. Kot lahko povzamem iz obeh intervjujev (glej prilogi G in H) je potreba po novi zakonodaji nedvomna, saj Kazenski zakonik in Zakon o preprečevanju nasilja v družini obravnavata in sankcionirata hujše telesne poškodbe, ki so posledica hujšega telesnega kaznovanja oz nasilja, prav tako pa je potrebno rešiti težave s Svetom Evrope. Intervjuvanci se tudi strinjajo, da bi uzakonitev Družinskega zakonika doprinesla k zmanjšanju telesnega kaznovanja oz. bi k le-temu pripomogla, saj bi se država končno jasno opredelila do tega problema. Se pa vsi zavedajo, da se odprava telesnega kaznovanja otrok ne bo zgodila kar čez noč, in da je za uspešnost tega potreben čas in sprememba v razmišljanju ljudi. Vsi intervjuvanci izpostavljajo tudi ponavljajoči se problem razlikovanja med telesnim kaznovanjem in fizičnim nasiljem, kar se lahko opazi tudi v trenutni zakonodaji (le-ta se namreč osredotoča predvsem na hujše oblike fizičnega nasilja) zato bi poleg spremembe zakonodaje bilo potrebno veliko časa nameniti tudi informiranju in ozaveščanju javnosti, kjer v ospredje pridejo predvsem alternativne rešitve.

Eno izmed alternativnih rešitev lahko zasledimo tudi v že prej omenjeni Resoluciji o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini, ki kot primer dobre prakse navaja Avstrijo, ki je ustanovila poseben organ, intervencijske centre za preprečevanje nasilja v družini. V teh centri lahko žrtve nasilja v družini poiščejo pomoč in podporo, centri pa povezujejo tudi vse vključene stranke, od policije, sodstva, organizacij za mladostnike do zavetišč za ženske in drugih (Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009).

Kar nekaj se je na področju ozaveščanja in informiranja javnosti sicer že naredilo, tako v sklopu različnih domačih, kot tudi mednarodnih kampanj. Primer ene izmed teh je kampanja Sveta Evrope "Tvoje roke naj negujejo, ne kaznujejo" s sloganom "Dvigni roko proti

telesnemu kaznovanju", ki sta jo omenili tudi obe intervjuvanki (glej priloga G). Zapisali sta, da je ta kampanja med drugim razgalila tudi naslednje neprimerno in zaskrbljujoče stališče: "Udariti odraslega se imenuje napad. Udariti žival je kruto. Udariti otroka je njemu v dobro." Svet Evrope si že dlje časa prizadeva uveljaviti prepoved telesnega kaznovanja otrok in tudi s to pobudo je želel spodbuditi evropske države k zakonski prepovedi le-tega, hkrati pa ozavestiti starše glede alternativnih vzgojnih ukrepov (RTV SLO 2009).

Druga, vendar tudi zelo razširjena in odmevna kampanja Sveta Evrope pa je "Gradimo Evropo za otroke in z njimi". V njej lahko zasledimo definicijo telesnega kaznovanja otrok, podani so razlogi za odpravo le-tega, predstavljeni so različni možni načini odprave, na koncu pa so obrazložena številna vprašanja in miti o telesnem kaznovanju otrok (Council of Europe 2008). V Sloveniji je v letu 2006 Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve izdelalo in financiralo tisk informativne zloženke o prepoznavanju nasilja v družini za vse učence osnovnih šol v državi. Ta projekt so poimenovali "Odrasli smo tu, da ti pomagamo", znotraj projekta pa so odprli tudi brezplačno anonimno modro številko, poimenovano "Telefon Petra Klepca", na katero lahko pokličejo otroci in mladostniki, ki so žrtve nasilja. V zloženki so kot fizično nasilje navedeni: klofutanje, odrivanje, pretepanje, ščipanje, lasanje in drugo. Torej v to definicijo lahko vsekakor vključimo tudi telesno kaznovanje. Telefon Petra Klepca omogoča anonimni pogovor s strokovnjakom, ki otroka spodbuja k iskanju možnih rešitev, mu nudi možnost anonimnega pogovora, ter mu omogoča možnost soodločanja pri načrtovanju pomoči. V okviru Zveze prijateljev mladine Slovenije pa deluje tudi TOM telefon, ki se med drugim prav tako ukvarja tudi z nasiljem v družini (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2006 in TOM 2015). V Sloveniji je sicer na področju telesnega kaznovanja otrok in osveščanjem javnosti najbolj dejaven Forum zoper telesno kaznovanje otroka v družini, ki od leta 2004 deluje znotraj Zveze prijateljev mladine Slovenije ter ima podporo različnih pedagogov, psihologov, pediatrov, socialnih delavcev, pravnikov in drugih. V letu 2007 so izdali knjigo "Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja", ki je bila tudi eden izmed poglavitnih virov pri izdelavi tega diplomskega dela. Forum pa je v šolskem letu 2004/2005 izdelal tudi eno redkih raziskav na tem področju (Zveza prijateljev mladine Slovenije 2015).

Glede na statistične podatke, ki prikazujejo povečanje števila žrtev kaznivih dejanj nasilja v družini (graf 5. 1), trditve namestnika Varuhinje Toneta Dolčiča, da prejemajo kar nekaj vprašanj glede definicije telesnega kaznovanja (priloga H) ter trditev vseh intervjuvanih, da se stanje na tem področju počasi izboljšuje, lahko sklepamo, da vedno več ljudi opazi ter tudi dejansko ukrepa oz. prijavi fizično nasilje ter telesno kaznovanje otrok. Kljub temu pa se po

mnenju intervjuvank (priloga G) še vedno dogaja, da se ljudje, pa tudi strokovne službe, ki bi morale ukrepati, obrnejo stran in se nočejo vpletati. Razlogi za takšno ravnanje so po njenem mnenju individualne narave, in so pogosto povezani z lastnimi prepričanji oseb, ki bi lahko oz. morale ukrepati. Poleg tega imajo strokovne službe po njenem mnenju tudi premalo izobraževanja ter premalo strokovnega nadzora nad delovanjem na tem področju. Zato menim, da je za uspešno reševanje problema telesnega kaznovanja potrebno nameniti tudi kar nekaj poudarka na izobraževanju strokovnih služb, ki se s tem problem redno srečujejo.

Kljub vsem predstavljenim rešitvam problema telesnega kaznovanja otrok pa sama s pomočjo vseh zbranih teoretičnih in empiričnih podatkov zavzemam stališče, da je poleg zapisa v zakonodaji (ki naj bo na načelni ravni) potrebno tudi ozaveščanje javnosti. Vsi intervjuvanci so mi na takšen ali drugačen način potrdili, da se pri nas pojavlja primanjkljaj stalnega ozaveščanja javnosti oz. kot sta povedali ga. Zega in dr. Čebašek Travnik (glej priloga G), manjka širših nacionalnih kampanj, ki bi morale trajati stalno in ne le v obliki posameznih projektov. Vendar sama menim, da ozaveščanje javnosti kot take ni dovolj, ampak je potreben bolj oseben pristop, ki bi bil zastavljen predvsem na delu s starši (tako tistimi v pričakovanju kot tistimi, ki otroke že imajo) in otroki, saj bi le na ta način lahko dosegli spremembo v sistemu vrednot in razmišljanju o telesnem kaznovanju kot načinu vzgoje. Prav tako se mi zdi pomembno osveščati otroke o njihovih pravicah, telesnem kaznovanju na splošno, alternativnih oblikah discipliniranja, pa tudi o njihovih dolžnostih.

Ravno zato se mi zdi naslednji predlog, ki ga je g. Tone Dolčič podal na intervjuju zelo zanimiv. Namestnik Varuhinje namreč predlaga šolo za starše, kot nekakšno usposabljanje, ki bi starše podučilo o alternativnih oblikah vzgoje otrok, discipliniranju brez telesnega ali psihičnega kaznovanja, jim ponudilo odgovore na dileme s katerimi se oz. se bodo spopadali, ali pa jim samo odprlo pot do stika in pogovora s strokovnjaki. Strinjam se, da se vsi starši tega usposabljanja ne bi želeli udeležiti, vendar podpiram tudi izjavo g. Dolčiča, da bi prišlo do pozitivne spremembe tudi če bi v to zajeli le majhen odstotek populacije. Kot pravi, informacij ni nikoli preveč, ozaveščanje ljudi pa nima meja (glej priloga H).

Vse predstavljene alternativne rešitve lahko pravzaprav strnimo s spodnjim grafom, ki sta ga izdelali avtorici Zloković in Dečman Dobrnjič in prikazuje prepletanje vseh dejavnikov in akterjev, ki vplivajo na zaščito in informiranje otrok pred telesnim kaznovanjem. Tako lahko vidimo, da je za uspešno in učinkovito reševanje in odpravo telesnega kaznovanja otrok potrebno veliko več kot le zapis v zakonodaji, in da je poleg le-tega potrebno tudi aktivno delovanje in prepletanje raznolikih akterjev.

Graf 6. 8: Prikaz dejavnikov in akterjev pri zaščiti in informiranju otrok pred telesnim kaznovanjem

Vir: Zloković, Jasminka in Olga Dečman Dobrnjič. (2007, 126).

7 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu sem se ukvarjala z vrednotenjem javnih politik na področju telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji. Telesno kaznovanje je kontroverzna tema po vsem svetu, saj je mnogokrat povezana z religioznimi prepričanji, kulturnimi vrednotami, zakoni, vlado in socialnimi indikatorji, prinaša pa ogromne posledice v psihičnem in fizičnem zdravju otrok. Kot sem nakazala tudi v diplomskem delu je telesno kaznovanje pogosto definirano kot udarci z roko po zadnji plati ali drugih delih telesa z namenom discipliniranja, vendar brez vidnih poškodb. Ta definicija pa naj bi telesno kaznovanje ločila od nasilja, ki pusti vidne poškodbe in vključuje udarce s predmeti (Kazdin in Benjet 2003).

Vprašanje vrednotenja javnih politik na področju telesnega kaznovanja otrok v Sloveniji sem raziskala s pomočjo teoretičnih izhodišč o vrednotenju in javnih politikah, v nadaljevanju pa tudi s pomočjo različnih definicij in posledic telesnega kaznovanja otrok, ki jih lahko zasledimo pri različnih avtorjih. Pri vseh tematikah obstajata dva različna pola, in tudi telesno kaznovanje ni nobena izjema. Zato sem nekaj besed namenila tudi pregledu nasprotujočih izhodišč, t. j. izhodišč tistih, ki uporabo telesnega kaznovanja zagovarjajo.

Ker se vprašanje telesnega kaznovanja otrok globalno pojavlja že vse od davne preteklosti, sem s pomočjo dostopnih podatkov primerjala tudi stanje le-tega po svetu in v Sloveniji. Moje diplomsko delo se sicer osredotoča predvsem na področje (ne)urejenosti le-tega pri nas v Sloveniji, zato sem temu v analitičnem delu namenila več pozornosti. S pomočjo časovnega pregleda domačih in mednarodnih obvezujočih zakonodajnih aktov sem predstavila (ne)urejenost telesnega kaznovanja otrok z zakonodajnega vidika, kjer sem se osredotočila tudi na pritožbe, ki jih je Slovenija pridobila predvsem od mednarodne skupnosti. Kljub temu, da je dostopnost empiričnih podatkov o tem vprašanju zelo omejena, sem v diplomsko delo poskušala zajeti oceno trenutnega stanja telesnega kaznovanja otrok, pri čemer so mi v veliko pomoč bili tudi izvedeni intervjuji. Na podlagi vseh zbranih teoretičnih in empiričnih podatkov sem prišla do zaključka, da je vprašanje telesnega kaznovanja v Sloveniji neuspešno odpravljeno oz. rešeno, zato sem v zadnjem delu razmišljala tudi o morebitnih alternativnih rešitvah.

Menim, da družina predstavlja okolje, v katerem bi se otrok moral počutiti najbolj varno, zato je nedopustno, da ravno tam prihaja do izvajanja tudi "najmilejših" oblik telesnega nasilja. Če se lahko brez večjih odstopanj poenotimo pri zavzemanju ničelne tolerance nasilja nad odraslimi, bi se morali še hitreje poenotiti pri zavzemanju ničelne tolerance nasilja nad otroki, ki so najšibkejša in najranljivejša skupina v naši družbi. Pri tem pa je seveda pomembno, da

pod pojmom "nasilje" ne razumemo zgolj hujših oblik telesnega nasilja, temveč tudi vse oblike telesnega ter psihičnega kaznovanja. Številni strokovnjaki nas opozarjajo na strašljive posledice, ki jih telesno kaznovanje lahko prinese in osebno si ne morem predstavljati, da bi si kdorkoli od staršev želel, da njihov otrok odraste v nesamozavestnega nasilneža, ki svoje travme iz otroštva prenaša na druge ljudi in kasneje tudi na svoje otroke. Zato je prvi korak k pozitivni spremembi definitivno zakonska prepoved telesnega kaznovanja otrok na načelni ravni, kar sen potrdila tudi s pomočjo intervjujev. Vsi intervjuvanci namreč kot najboljšo možno rešitev predlagajo sprejem novega družinskega zakonika, ki ohranja načelno prepoved prejšnjega. Tudi sama se v celoti strinjam s tem, hkrati pa se mi kot še boljša rešitev zakonske uvedbe zdi predlog obeh intervjuvank (glej priloga G), ki predlagata sprejem preprostega zakona o prepovedi telesnega kaznovanja otrok in drugih, otrokom neprimernih kazni, saj bi se s tem izognili zapletom, ki jih bo družinski zakonik vedno prinašal. Z zakonsko prepovedjo bi Slovenija tudi izpolnila vse svoje obveznosti, ki jih je z ratifikacijo mednarodnih pogodb sprejela, in se izognila nadaljnjim pritožbam, opozorilom mednarodnih organizacij ter se pridružila državam, ki uspešno in učinkovito odpravljajo telesno kaznovanje otrok. Kljub temu pa sama zakonska prepoved ni dovolj, temveč je potrebno vzpostaviti tudi stalno osveščanje staršev, otrok, strokovnjakov in druge javnosti o negativnih posledicah telesnega kaznovanja, ter poudarjati alternativne poti in načine vzgoje. Le s prepletanjem obeh rešitev bi sčasoma prišlo do opaznih, pozitivnih sprememb v sistemu vrednot in razmišljanju ljudi o telesnem kaznovanju otrok.

V okviru diplomskega dela sem si zastavila tudi dva raziskovalna vprašanja in hipotezo. Vodilno raziskovalno vprašanje se je glasilo: *Ali trenutna zakonodaja v Sloveniji uspešno rešuje oz. odpravlja javnopolitični problem telesnega kaznovanja otrok?* Na podlagi tega vprašanja sem si zastavila naslednjo hipotezo: *Trenutna zakonodaja v Sloveniji neuspešno rešuje oz. odpravlja problem telesnega kaznovanja otrok, saj se osredotoča predvsem na hujše oblike fizičnega nasilja, ki jo lahko na podlagi zbranih teoretičnih in empiričnih podatkov potrdim.* V Sloveniji se področja telesnega nasilja najbolj dotikata Zakon o preprečevanju nasilja v družini in Kazenski zakonik, vendar nobeden izmed njiju v definicijo nasilja ne vpelje telesnega kaznovanja otrok. Res je, da smo se z ratifikacijo mednarodnih aktov (kot so Konvencija o otrokovih pravicah, Evropska socialna listina) zavezali, da bomo prepoved telesnega kaznovanja otrok vključili v domačo zakonodajo, vendar tega do sedaj še nismo izpolnili. Da trenutna zakonodaja v Sloveniji neuspešno rešuje vprašanje telesnega kaznovanja otrok pa dokazujejo tudi pritožbe mednarodnih organizacij, med drugim tudi najnovejša pritožba Sveta Evrope oz. Evropskega odbora za socialne pravice, ki jo je

Slovenija prejela letos maja. Edini zakon, ki bi dejansko uspešno uredil to področje in ugodil tudi tem pritožbam, je bil Družinski zakonik, katerega so slovenski volivci zavrnil na referendumu leta 2012. Poleg vodilnega raziskovalnega vprašanja in hipoteze pa sem si za lažje raziskovanje postavila še dodatno vprašanje, in sicer: *Ali obstajajo kakšne alternative rešitve pri reševanju tega problema ali je zakonska prepoved edini uspešen in učinkovit način?* Tudi pri tem vprašanju sem s pomočjo teoretičnih izhodišč ter predvsem intervjujev prišla do zaključka, da zakonska prepoved ni edini uspešen in učinkovit način pri odpravi telesnega kaznovanja, vendar je le-ta pomemben dodatek k alternativnim rešitvam. Kot alternativne rešitve, ki bi najbolj prispevale k učinkovitemu in uspešnemu reševanju tega problema sem izpostavila predvsem izobraževanje in ozaveščanje staršev, otrok in strokovnjakov, večji poudarek na vzgoji brez telesnega in psihičnega nasilja, ter vzpostavitev stalne kampanje oz. programa proti telesnemu kaznovanju otrok. Ker pa se telesno kaznovanje otrok dogaja predvsem za štirimi stenami, skrito pred drugimi očmi, je potrebno vzpostaviti tudi trden, anonimen sistem prijav takšnega nasilja, ki bo ljudem dajal dovolj zaupanja, da bodo le-tega dejansko prijavili in ne le pogledali v drugo smer ali si zatisnili oči, hkrati pa ne bi neupravičeno vdiral v intimo družine. Kljub temu, da se mišljenje glede telesnega kaznovanja otrok predvsem z mlajšimi generacijami izboljšuje, tako kot intervjuvanci tudi sama menim, da je le-to v našem vsakdanjiku še vedno prisotno v preveliki meri.

Zaključim lahko z mislijo Marjete Cotman, nekdanje ministrice za delo, družino in socialne zadeve: "Če se le za trenutek lahko vživimo v otroka, ki je bil tepen, lahko občutimo, kako krivična in brezčutna je taka kazen. Majhnemu človeku, ki razume jezik ljudi, pojasnimo, da neko vedenje ni primerno z udarcem namesto z besedo. Kakšno podobo človeške družbe dobi tak otrok (v Kornhauser s sodelavci 2007, 10)?"

8 LITERATURA

1. Council of Europe. 2008. *Odprava telesnega kaznovanja otrok, vprašanja in odgovori: Gradimo Evropo za otroke in z njimi*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1Jwln8V> (19. julij 2015).
2. --- 2010. *Na kratko o socialni listini*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1JrIb14> (19. julij 2015).
3. End Corporal Punishment. 2015. *States which have prohibited all corporal punishment*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1U8vDWD> (15. julij 2015).
4. Filipčič, Katja. 2002. *Nasilje v družini*. Ljubljana: Založba Bonex.
5. Fink Hafner, Danica. 2007. *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti, načela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Humar, Vesna. 2015. Primorske novice: *Kako otrok vzbudi pozornost? Tako, da postane delinkvent*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1AiHORf> (30. junij 2015).
7. Kazdin, E. Alan in Corina Benjet. 2003. Spanking Children: Evidence and Issues. *Current Directions in Psychological Science* 12 (3): 99-103.
8. *Kazenski zakonik*. Ur. l. RS 63/1994. Dostopno prek: <http://bit.ly/1LFMrzN> (15. julij 2015).
9. --- (KZ-1). Ur. l. RS 55/2008. Dostopno prek: <http://bit.ly/1hIkfQj> (15. julij 2015).
10. Kornhauser, Pavle s sodelavci. 2007. *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
11. Kos, David. 2015. Planet Siol: *Psihoanalitik Matjaž Lunaček: Največje zlo v naši družbi sta nekrivdnost in brezsravnost*. Dostopno prek: <http://bit.ly/13M8OPA> (17. julij 2015).

12. Kralj, Ana. 2005. *Nasilje v družbi, družini in nad posameznikom*. Znanstveno raziskovalno središče Koper, Univerza na Primorskem. Dostopno prek: <http://bit.ly/1K5nqMD> (20. julij 2015).
13. Krušič, Zvone. 2014. Moj pogled: *Telesno kaznovanje otrok*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1LDChzC> (6. julij 2015).
14. Kustec Lipicer, Simona. 2009. *Vrednotenje javnih politik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. M. Sedlar, Alma. 2013a. Planet Siol: *Dr. Zoran Milivojević: Otroka je najboljše tepsti po debelih delih kože*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1EZXNH5> (13. julij 2015).
16. --- 2013b. Planet Siol: *Mirjam Kline, tožilka: Vsaka klofuta otroka še ni kaznivo dejanje*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1UfohLU> (15. julij 2015).
17. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2006. *Ustvarimo družbo brez nasilja – zloženka za osnovnošolce*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1hJhbn4> (19. julij 2015).
18. --- 2009. *Akcijski načrt za preprečevanje nasilja v družini 2010-2011 (osnutek)*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1IyFk4D> (14. julij 2015).
19. --- 2012. *Akcijski načrt za preprečevanje nasilja v družini 2012-2013*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1JwjaEb> (14. julij 2015).
20. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2011. *Družinski zakonik*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1KWT5Mk> (15. julij 2015).
21. --- 2015. *Preprečevanje nasilja v družini*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1hJhbn4> (19. julij 2015).
22. Mlakar, Neža. 2015. Mladina.si: *Slovenija mora uzakoniti prepoved telesnega kaznovanja otrok*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1II8vrW> (20. julij. 2015).

23. Nussdorfer, Vlasta. 2010. IUS-INFO: *Vodi odprava telesnega kaznovanja otrok v filiarhat?* Dostopno prek: <http://bit.ly/1LDAWZK> (10. julij 2015).
24. *Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini* (ReNPPND0914). Ur. l. RS 41/2009. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=92436> (20. julij 2015).
25. RTV SLO. 2009. *Telesno kaznovanje otrok – realnost v večini držav*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1LDCAKW> (10. junij 2015).
26. --- 2012. *So "trije udarci po otrokovi zadnjici" dopustni?* Dostopno prek: <http://bit.ly/1VgJVBB> (7. julij 2015).
27. --- 2015. *Papež: Otroka se lahko udari, a pravično in ne po obrazu*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1PVVyLp> (5. julij 2015).
28. Sečnik, Janez. 2013. Študijsko raziskovalni center za družino: *Telesno kaznovanje otroka slabi razvoj lastnega dostojanstva*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1LDCZNg> (12. julij 2015).
29. Sevšek, Ana in Erna Strniša. 2009. RTV SLO: *Otrok, ki raste s klofutami, bo reagiral z nasiljem*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1LzKLVC> (17. julij 2015).
30. Svet Evrope. 2008. *Roke naj negujejo, ne kaznujejo*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1VeeJ64> (28. junij 2015).
31. --- 2015. *Kampanje Sveta Evrope*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1JAK1Vz> (28. junij 2015).
32. TOM telefon. 2015. *Nasilje v družini*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1VgYeGt> (16. julij 2015).
33. Unicef. 2015. *Konvencija o otrokovih pravicah*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1Knxfpx> (3. julij 2015).

34. *Ustava Republike Slovenije*. Ur. l. RS 33/1991. Dostopno prek: <http://bit.ly/1GupjA6> (19. julij 2015).
35. Varuh človekovih pravic. 2005. *Letno poročilo 2004 Odnos med človekovimi pravicami in strpnostjo v demokratični družbi je vzajemen: zavzemanje za človekove pravice je ključni element strpnega vedenja*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1NDWFB4> (12. julij 2015).
36. --- 2006. *Enajsto redno letno poročilo*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1NDWFB4> (12. julij 2015).
37. --- 2013. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2012*. Ljubljana: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije.
38. --- 2015a. *Vem, o čem odločam!* Dostopno prek: <http://bit.ly/1hJdOMP> (18. julij 2015).
39. --- 2015b. *Konvencija o otrokovih pravicah*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1F1ZvYr> (22. julij 2015).
40. --- 2015c. *Evropska socialna listina*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1JAFcTc> (22. julij 2015).
41. Večer.com. 2015. *Slovenija mora prepovedati telesno kaznovanje otrok*. Dostopno prek: <http://www.vecer.com/clanek/201505276118852> (20. julij 2015).
42. Vintar, Mirko, Aleksander Aristovnik in Ljupčo Todorovski. 2013. *Sodobni pristopi, metrike in kazalniki za spremljanje in vrednotenje javnih politik. Modern approaches, metrics and indicators for monitoring and evaluating public policies*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.
43. Vlada Republike Slovenije. 2013. *Mnenje Republike Slovenije na podlagi prvega odstavka 7. člena Dodatnega protokola k Evropski socialni listini, ki ureja sistem kolektivnih pritožb, v postopku obravnavane kolektivne pritožbe APPROACH proti Sloveniji – predlog za obravnavo*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1ieNquc> (24. julij 2015).
44. *Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND)*. Ur. l. RS 16/2008. Dostopno prek: <http://bit.ly/1PAGKB4> (15. julij 2015).

45. Zloković, Jasminka in Olga Dečman Dobrnjič. 2007. *Zaprte oči ne vidijo zla. Trpinčenje, zanemarjanje in spolna zloraba otrok – odgovornost družine, družbe in šole*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

46. Zveza prijateljev mladine Slovenije. 2015. *Forum zoper telesno kaznovanje otroka v družini*. Dostopno prek: <http://bit.ly/1hrjURf> (29. julij 2015).

PRILOGE

PRILOGA A: Konvencija o otrokovih pravicah

Generalna skupščina Združenih narodov je 20. novembra 1989 sprejela Konvencijo o otrokovih pravicah. Konvencija je prvi pravno zavezujoč mednarodni dokument, ki na enem mestu vključuje celotni razpon človekovih pravic, vključno s civilnimi, kulturnimi, ekonomskimi, političnimi in socialnimi pravicami. Konvencija je skoraj univerzalno priznana, saj so jo do danes ratificirale skoraj vse 192 države OZN, ki so se s tem obvezale, da bodo ustvarile nov, prijaznejši svet za otroke (Unicef 2015).

"Za Slovenijo je Konvencija stopila v veljavo s 25. junijem 1991. /../ Države, ki so podpisale Konvencijo, so se zavezale, da bodo ščitile in zagotavljale otrokove pravice, razvijale in izvajale politike v luči največjega interesa otrok ter dopolnile svojo zakonodajo tako, da bodo v celoti uresničevale člene Konvencije (Unicef 2015)."

V 4. členu Konvencije je zapisano: "Države pogodbenice sprejmejo vse ustrezne zakonodajne, upravne in druge ukrepe za uresničitev s to Konvencijo priznanih pravic. Glede ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic naj države pogodbenice take ukrepe sprejemajo v okviru vseh razpoložljivih sredstev in, kjer je potrebno, v okvirih mednarodnega sodelovanja (Varuh človekovih pravic 2015b)."

Za vnos prepovedi telesnega kaznovanja oz. zlorabe otrok v zakonodajo je še posebej pomemben 19. člen Konvencije: *1. Države pogodbenice bodo z vsemi ustreznimi zakonodajnimi, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi varovale otroka pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, v številni spolne zlorabe, medtem ko je pod skrbništvom staršev, zakonitih skrbnikov ali katerekoli druge osebe, ki skrbi zanj.*

2. Takšni zaščitni ukrepi naj, če je to primerno, vključujejo učinkovite postopke za sprejemanje socialnih programov, ki otroku in tistim, ki skrbijo zanj, zagotavljajo potrebno podporo, kakor tudi druge oblike zaščite ter ugotavljanje, obveščanje, prijavljanje, preiskovanje, obravnavanje in spremljanje prej naštetih primerov trpinčenja otrok in, če je potrebno, poseg sodišča (Varuh človekovih pravic 2015b).

PRILOGA B: Evropska socialna listina

"Evropska socialna listina ureja pravice in svoboščine in vzpostavlja nadzorni sistem, ki zagotavlja, da jih države pogodbenice spoštujejo (Council of Europe 2010)."

17. člen določa pravico otrok in mladostnikov do socialnega, pravnega in ekonomskega varstva. Da bi otrokom in mladostnikom zagotavljale učinkovito uresničevanje pravice do odraščanja v okolju, ki spodbuja celovit razvoj njihove osebnosti in njihovih telesnih in duševnih zmogljivosti, se pogodbenice zavezujejo, da bodo neposredno ali v sodelovanju z javnimi in zasebnimi organizacijami izvedle vse ustrezne in potrebne ukrepe, namenjene za:

1. a) zagotavljanje potrebne nege, pomoči, izobraževanja in usposabljanja otrok in mladostnikov z upoštevanjem pravic in dolžnosti njihovih staršev, zlasti z ustanavljanjem ali delovanjem institucij in služb, ki so primerne in zadostne za ta namen;

b) zaščito otrok in mladostnikov pred zanemarjanjem, nasiljem ali izkoriščanjem;

c) zaščito in posebno pomoč države otrokom in mladostnikom, ki so začasno ali trajno prikrajšani za podporo svoje družine (Varuh za človekove pravice 2015c).

Evropski odbor za socialne pravice ugotavlja, ali so države spoštovale obveznosti, ki jih določa listina. /.../ Vsako leto države pogodbenice predložijo poročilo o izvajanju listine v pravo in v praksi. Vsako poročilo se nanaša na nekatere od sprejetih določb listine. /.../ Če država na podlagi sklepa Odbora, da ne izpolnjuje obveznosti iz listine, ne stori ničesar za odpravo kršitev, Odbor ministrov nanjo naslovi priporočilo, v katerem zahteva, da država spremeni pravo oziroma prakso (Council of Europe 2010).

PRILOGA C: Ustava Republike Slovenije

18. člen Ustave prepoveduje mučenje: "Nihče ne sme biti podvržen mučenju, nečloveškemu ali ponižujočem kaznovanju ali ravnanju (Ustava Republike Slovenije 1991)."

56. člen pa se neposredno nanaša na pravice otrok in pravi: "Otroci uživajo posebno varstvo in skrb. Človekove pravice in temeljne svoboščine uživajo otroci v skladu s svojo starostjo in zrelostjo. Otrok se zagotavlja posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem. Takšno varstvo ureja zakon (Ustava Republike Slovenije 1991)."

PRILOGA Č: Kazenski zakonik iz leta 1994

"Kazenski zakonik iz leta 1994, ki je v veljavo stopil leto kasneje, zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje ureja v 201. členu. Z zaporom do dveh let se kaznuje roditelj, posvojitelj, skrbnik ali druga oseba, ki zanemari mladoletno osebo, za katero mora skrbeti in tako hudo krši svoje dolžnosti skrbi in vzgoje. Z zaporom do treh let pa se kaznuje oseba, ki z mladoletno osebo surovo ravna ali pa jo trpinči oz. sili k dejanjem, ki so škodljiva za njen razvoj (Kazenski zakonik 1994)."

Temeljno obliko tega kaznivega dejanja predstavlja zanemarjanje otroka, težja oblika pa so različne oblike ravnanj, ki škodijo otrokovemu razvoju in predstavljajo njegovo zlorabo; siljenje mladoletnika k pretiranemu delu ali k neprimernemu delu, navajanje mladoletnika k beračenju zaradi storilčeve koristoljubnosti, surovo ravnanje z mladoletnikom in trpinčenje mladoletnika. Z izrazom 'surovo ravnanje' so zajete tiste oblike fizičnega kaznovanja, ki so tako hude, da mora država zaradi zaščite otroka starše kaznovati (Filipčič v Kornhauser s sodelavci 2007, 111).

PRILOGA D: Kazenski zakonik iz leta 2008

"Leta 2008 je v veljavo stopil nov Kazenski zakonik, ki je vpeljal še novi člen nasilja v družini. 191. člen pravi da kdor v družinski skupnosti z drugim grdo ravna, ga pretepa, ali drugače boleče ali ponižujoče ravna /.../, se kaznuje z zaporom do petih let. Prav tako se je stari 201. člen spremenil v novi 192. člen, po katerem se kazen za tiste, ki kršijo svoje dolžnosti do otroka zviša na zaporno kazen do treh let, tiste pa ki z otrokom surovo ravnajo ali trpinčijo, se kaznuje z zaporom do petih let (Kazenski zakonik 2008)."

PRILOGA E: Zakon o preprečevanju nasilja v družini

Državni zbor je leta 2008 sprejel Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini je prvi zakon v slovenskem prostoru, ki jasno opredeljuje različne vrste nasilja v družini. Zakon določa vlogo, naloge, mrežo in sodelovanje različnih državnih organov in nevladnih organizacij pri obravnavanju nasilja v družini ter opredeljuje ukrepe za varstvo žrtve nasilja v družini /.../. Otroci, ki so najranljivejša družbena skupina, so poleg invalidov, starejših in oseb s posebnimi potrebami najbolj zavarovani. Zakon namreč določa, da je otrok žrtev tudi, če je le navzoč pri izvajanju nasilja nad drugimi družinskimi člani. Poleg tega mora vsakdo, ki sumi, da je otrok žrtev nasilja, to prijaviti centru za socialno delo, policiji ali državnemu tožilstvu, četudi ga zavezuje poklicna molčečnost./.../ Zakon ne uvaja kazni, kazenska vprašanja so urejena v zakonu o kazenskem postopku in kazenskemu zakoniku. Zakon se tako osredotoča na širše področje civilnega prava in delovanje socialnih služb, ki lahko dolgoročno rešijo težave žrtev nasilja. Zakon posebej izpostavlja pomen načrtnega in usklajenega izvajanja vseh dejavnosti državnih institucij, civilne družbe in prebivalstva, ki lahko kakorkoli prispevajo k zmanjševanju nasilja v družini, zmanjšujejo možnost pojavnosti nasilja in hkrati prispevajo k hitrejšemu prijavljanju nasilnih dejanj ter ustreznemu kaznovanju nasilnežev (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti 2015).

Nasilje v družini in nad otroki podrobneje urejajo 3., 4., 5. in 6. člen ZPND.

3. člen opredeljuje nasilje v družini kot; *nasilje v družini je vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje družinskega člana ne glede na starost, spol ali katerokoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročiteljice oziroma povzročitelja nasilja. Fizično nasilje je v tem členu definirano kot vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe (Zakon o preprečevanju nasilja v družini 2008).*

4. člen določa posebno varstvo mladoletnih družinskih članov (otrok) pred nasiljem, 5. člen določa dolžnosti ravnanja organov in organizacij, med drugim tudi to, "da imajo koristi in pravice otroka, ki je žrtev nasilja prednost pred koristmi in pravicami drugih udeleženk oz. udeležencev postopka." 6 člen pa opredeljuje dolžnost prijave nasilja organov, organizacij ter nevladnih organizacij, ki pri svojem delu izvedo za okoliščine, ki na le-to nakazujejo. Pri tem je potrebno obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo (Zakon o preprečevanju nasilja v družini 2008).

PRILOGA F: Raziskava o telesnem kaznovanju otroka v družini v Sloveniji

Anketo, ki je zajela dolenjsko, gorenjsko, notranjsko, osrednji del z Ljubljano, pomursko, posavsko, primorsko in štajersko področje Slovenije so podprli Ministrstvo za šolstvo in šport in ravnateljki udeleženih šol. "Vprašalnik je bil razdeljen na več področij, v prvem delu je spraševal starše, kako so bili kaznovani v svojem otroštvu, kako so kazni sprejemali in kako zdaj kot starši ravnajo pri vzgoji lastnih otrok. V drugem delu pa so trditve, s katerimi je mogoče pritrčiti ali oporekati in kažejo na mnenje glede telesnega kaznovanja (Kornhauser in Pleterski Rigler v Kornhauser s sodelavci 2007, 76)."

"Vrnjenih je bilo 1223 vprašalnikov, od tega 55,5% družin otrok iz četrtega in 44,5% družin otrok iz sedmega razreda. 42,9% anketirancev je bilo iz mestnega okolja, 21,8% iz primestnega in 35,3% iz vaškega okolja (Kornhauser in Pleterski Rigler v Kornhauser s sodelavci 2007, 80)."

Večina staršev (58,1%) jih je bilo starih med 34 in 41, s končano srednjo šolo (47,3%). Zaposlenih je bilo kar 90,8% anketiranih staršev, večinoma pa so imeli po dva otroka (59,4%). Na vprašanja je odgovarjalo 66,8% mater, 23,7% očetov, 0,6% starih staršev, 2,9% otrok in v 6% vsa družina (Kornhauser in Pleterski Rigler v Kornhauser s sodelavci 2007, 86)."

PRILOGA G: Intervju s Petro Zega, strokovno delavko ZPM, in dr. Zdenko Čebašek Travnik, predsednico Foruma proti telesnemu kaznovanju otrok

1. *Ali je po vašem mnenju telesno kaznovanje otrok v Sloveniji še vedno velik problem?*

Podatki, s katerimi razpolagamo so starejšega datuma, so iz leta 2005. Takrat smo opravili anonimno raziskavo med starši četrtošolcev in sedmošolcev (prejeli 1223 odgovorov). Rezultati so pokazali, da približno tretjina staršev občasno telesno kaznuje svoje otroke. Kakšno je stanje danes lahko predvidevamo. Mnenja smo, da je osveščenost staršev večja kot pred desetletjem, a da se telesne kazni otrok še vedno poslužujejo v kar veliki meri. To je še vedno problem.

2. *Nasilje nad otroki v Sloveniji sicer urejata Kazenski zakonik in Zakon o preprečevanju nasilja, a zakona, ki bi izrecno prepovedoval telesno kaznovanje otrok (in ne zgolj nasilje nad otroki) še vedno nimamo, kljub temu, da nas k temu obvezujejo mednarodne pogodbe in smo si letos prislužili tudi opomin Sveta Evrope. Kakšna je pravzaprav potreba po novem zakonu (ali dopolnitvi obstoječe zakonodaje), ki bi telesno kaznovanje otrok dejansko prepovedal?*

Kazenski zakonik in Zakon o preprečevanju nasilja v družini obravnavata hujše telesne poškodbe, ki so posledica hujšega telesnega kaznovanja in se sankcionirajo. Milejše telesno kaznovanje (npr. udarec po riti, poteg za ušesa, lasanje) pa otroku oz. šibkejši osebi ne pušča vidnih telesnih poškodb in ni kazensko sankcionirano. Zato si prizadevamo, da bi splošna prepoved telesnega kaznovanja bila zapisana v (novem) Družinskem zakoniku, saj je takšna oblika vzgoje otrok preživeta in negativno vpliva na otrokov razvoj.

3. *Družinski zakonik, ki je padel na referendumu, je bil prvi zakon, ki je vseboval prepoved telesnega kaznovanja otrok. Ali menite, da bi sprejem le-tega, po katerem se telesno kaznovanje otrok sicer prepove, vendar bolj na načelni ravni, zares doprinesel k zmanjšanju telesnega kaznovanja otrok?*

Da, menimo, da bi tudi zakonski predpis na načelni ravni doprinesel k zmanjšanju tega pojava. V tem nas podpirajo izkušnje iz tujine. Gre za to, da takšno vedenje postane norma, nekaj, kar ljudje razumejo kot obliko ustreznega ravnanja. To je proces, ki traja več let, vendar je treba z njim začeti. Poskrbeti moramo za opuščanje mehanizmov (prepričanj, stališč, ravnanj), ki bi upravičevali telesno kaznovanje s strani staršev ali drugih oseb.

4. Zakon o preprečevanju nasilja v družini sicer kot fizično nasilje definira kot "vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe", kamor bi nedvomno lahko umestili tudi telesno kaznovanje. Menite, da večina ljudi telesno kaznovanje še vedno ne smatra kot fizično nasilje, ali pa da je mogoče splošna ozaveščenost ljudi o zakonih tako nizka, da je telesno kaznovanje še vedno del vsakdana v naši družbi?

Naše mnenje je, da je ozaveščenost ljudi – sploh o zakonih in tudi o neprimernosti vzgoje s telesnim kaznovanjem – še vedno nizka. Telesno kaznovanje je žal še vedno del vsakdana v naši družbi in večina ljudi ga ne smatra kot fizično nasilje. Posebej problematično je, da ga zagovarjajo tudi nekateri strokovnjaki in javne osebe. Evropska kampanja o odpravi telesnega kaznovanja otrok (»Dvigni roko proti nasilju«) je med drugim razgalila tole neprimerno stališče: »Udariti odraslega se imenuje napad. Udariti žival je kruto. Udariti otroka je njemu v dobro«.

5. Ali menite, da je ta družbeni problem sploh mogoče urejevati z različnimi zakoni, ali je treba spremeniti predvsem vrednote staršev in posameznikov, ter jih izobraževati v smeri alternativnih načinov kaznovanja otrok?

Za odpravo tega problema je potrebno oboje – tako zapis v zakonodaji, ki velja za vsa življenjska okolja otrok, kot tudi sprememba vrednot staršev in posameznikov. Izobraževanje in osveščanje o pozitivnem starševstvu (discipliniranje otrok brez telesnega in duševnega kaznovanja) je nujno potrebno. Kot sami omenjate, je treba poučevati starše, pa tudi otroke same, o načinih discipliniranja brez telesnih kazni in jih naučiti smiselne uporabe alternativnih kazni. Manjka torej širših nacionalnih kampanj, ki bi morale trajati stalno in ne le v obliki posameznih projektov.

6. Zakon o preprečevanju nasilja v družini sicer zavezuje centre za socialno delo, izobraževalne in zdravstvene institucije ter vse posameznike, ki bi opazili izvajanje nasilja nad otroki, da to nemudoma prijavijo pristojnim organom. Ali menite, da se to v večji meri zares dogaja, ali da se ljudje še vedno prevečkrat raje "obrnejo stran" kot pa da bi primerno ukrepali? In če da, zakaj se po vašem mnenju to dogaja?

Ta zakon je prinesel veliko pozitivnih sprememb, tako v delo izobraževalnih in socialnih ustanov, kot v delo policije. Sprejeti so bili tudi podzakonski akti (pravilniki), ki določajo načine in postopke za primere, ko se pokaže sum nasilja v družini. Izobraževalne ustanove imajo izdelane protokole za ukrepanje. Tudi centri za socialno delo imajo te postopke dobro

naštudirane in jih izvajajo. Kljub temu pa se še dogaja, da se ljudje, pa tudi strokovne službe, ki bi morale ukrepati, obrnejo stran in se nočejo vpletati. Razlogi za takšno ravnanje so individualne narave, pogosto povezani z lastnimi prepričanji oseb, ki bi lahko ali morale ukrepati. Kar se strokovnih služb tiče, imajo premalo izobraževanja in tudi premalo strokovnega nadzora nad delovanjem na tem področju.

7. Kljub temu, da večina strokovnjakov opozarja na negativne posledice vzgoje z telesnim kaznovanjem, in kljub temu, da vedno več držav po svetu le-to zakonsko prepoveduje, se še vedno pojavljajo nasprotujoča mnenja, ki zagovarjajo telesno kaznovanje in izpostavljajo negativne posledice t.i. prijazne vzgoje. Kakšno pa je vaše stališče o tem?

V osnovi gre za to, da ti »strokovnjaki« enačijo t.i. prijazno vzgojo s popolno odsotnostjo vzgojnih prijemov in discipliniranja otrok. Vzgoja je lahko učinkovita tudi brez telesnega kaznovanja in zastraševanja otrok, vendar takšen način zahteva veliko znanja, predvsem pa doslednega ravnanja (upoštevanja pravil) tudi s strani odraslih. Zagovarjamo stališče, da je telesno kaznovanje otrok nepotrebna in škodljiva praksa odraslih, ki ne želijo ali ne znajo uporabiti drugih vzgojnih metod.

8. Predlog za sprejem Družinskega zakonika je bil na referendumu zavržen, nove zakonodaje na temo telesnega kaznovanja še ni na vidiku, kljub temu da nas zavezujejo mednarodne pogodbe, statistični podatki pa še vedno nakazujejo na pojav le-tega v našem vsakdanjiku. Zanima me, kakšen bi bil vaš predlog za najbolj učinkovito in uspešno odpravo telesnega kaznovanja otrok?

O nujnosti takšne zakonodaje je treba znova prepričati najprej politike, ki bodo o takšnem zakonskem predlogu odločali. Predlagali bi lahko, da se sprejme zelo preprost zakon o prepovedi telesnega kaznovanja otrok in drugih, otrokom neprimernih kazni. Tako bi se izognili zapletom, ki jih bo vedno prinašal Družinski zakonik. Za sedaj nam ostaja vztrajno ozaveščanje odraslih in otrok, da je telesno kaznovanje otrok neprimeren vzgojni ukrep, ki ga moramo zamenjati z drugačnimi metodami, ki ne bodo prizadele otrokovega dostojanstva.

PRILOGA H: Intervju s Tonetom Dolčičem, namestnikom Varuhinje človekovih pravic

1. Ali je po vašem mnenju telesno kaznovanje otrok v Sloveniji še vedno velik problem?

Statističnih podatkov o velikosti tega problema sploh nimamo. Nihče ni naredil nobene analize, raziskav na tem področju tudi nimamo, razen ene, ki jo je že pred mnogimi leti naredil dr. Pavle Kornhauser, pa še ta je bila izvedena v bolj manjšem obsegu. To je pravzaprav edina raziskava, ki je bila narejena na tem področju. Tudi kolegi iz drugih evropskih držav se srečujejo s podobnimi težavami: vsi vedo, da telesno kaznovanje obstaja, da je problem, vendar ni empiričnih podatkov, ki bi to potrjevali. Določene države so se sicer različno lotile reševanja tega problema, in zdaj kot veste, je zadnja odločitev Sveta Evrope oz. Odbora za socialne zadeve, da Slovenija krši 17. člen Evropske socialne listine (verjetno ne veste, da je pritožbo injiciral Peter Newell). V bistvu so nas opozorili na to, da nimamo normativno urejenega tega problema, med tem ko kako pa to v praksi urediti, pa mislim da nobena država ne ve. Družina je namreč le družina, in v družino se posega le v izjemnih primerih, telesno kaznovanje pa se drugače kot s posegom v družino težko ugotovi, razen če se dogaja nekje na javnem kraju.

Jaz mislim, oz. nekje ocena iz naših pobud, ki jih dobimo in ko spremljamo te stvari je, da telesnega kaznovanja otrok ni veliko, je pa nedvomno še vedno prisotno. Zdi se mi, da se z novimi generacijami stvari spreminjajo brez tega, da imamo to urejeno v zakonu ali da grozimo s kakšnimi sankcijami. Ljudje sami pridejo do zaključka, da to ni metoda, ki bi bila uspešna. Seveda imamo tudi drugačne primere, verjetno poznate psihologa Milivojevića, to je pa ekstrem na drugi strani, ki trdi, da je telesno kaznovanje potrebno uporabljati in da je to edina normalna vzgoja. Mi mislimo da to seveda ne drži, sicer se ne zavzemamo za permissivno vzgojo, saj moramo odrasli postavljati meje, a teh meja ni potrebno varovati s fizičnim kaznovanjem.

2. Nasilje nad otroki v Sloveniji sicer urejata Kazenski zakonik in Zakon o preprečevanju nasilja, a zakona, ki bi izrecno prepovedoval telesno kaznovanje otrok (in ne zgolj nasilje nad otroki) še vedno nimamo, kljub temu, da nas k temu obvezujejo mednarodne pogodbe in smo si letos prislužili tudi opomin Sveta Evrope. Kakšna je pravzaprav potreba po novem zakonu (ali dopolnitvi obstoječe zakonodaje), ki bi telesno kaznovanje otrok dejansko prepovedal?

To opozorilo drži in Slovenija mora nekaj narediti, da bo to spremenila. Slovenija je vedno najbolj ena izmed prvih držav, ki ratificira različne mednarodne pogodbe, zalomi pa se nam ko dejansko napoči čas za uresničitev pogojev, ki jih te mednarodne pogodbe prinašajo. Najboljša pot je bila v Družinskem zakoniku, kjer je bilo telesno kaznovanje otrok izrecno prepovedano, sicer brez sankcij, vendar bi nam rešilo problem s Svetom Evrope. Pogovarjali smo se že z Ministrstvom za delo, in ko bodo pripravljali nov družinski zakonik, bodo vanj zopet vključili to prepoved.

3. Družinski zakonik, ki je padel na referendumu, je bil prvi zakon, ki je vseboval prepoved telesnega kaznovanja otrok. Ali menite, da bi sprejem le-tega, po katerem se telesno kaznovanje otrok sicer prepove, vendar bolj na načelni ravni, zares doprinesel k zmanjšanju telesnega kaznovanja otrok?

Jaz lahko odkrito rečem, da mislim, da ne bi. Zgolj črke na papirju nikoli nič ne prinesejo. Ampak v tem primeru je šlo bolj za to, in kar tudi zunanji strokovnjaki potrjujejo, da država nekako pove svojo jasno pozicijo do določenega vprašanja, da le-tega ne tolerira.

Pred leti ko se je pripravljala Zakon o preprečevanju nasilja v družini je prav tako potekala razprava o tem, ali ga sploh potrebujemo, saj imamo Kazenski zakonik in Zakon o prekrških. Vendar je tudi tukaj šlo bolj za to, da se je država jasno opredelila do določenega vprašanja in da dresira pot kako bo le-tega reševala. Tako, da v tem smislu, se mi zdi da je ta zakon vendarle potreben. Če imajo vse druge države v Evropi urejeno to vprašanje, ne vem zakaj bi se mi bili pripravljani zadovoljiti z manj. Dejstvo pa je, da telesno kaznovanje od sprejema zakona ne bo kar samo po sebi izginilo.

4. Zakon o preprečevanju nasilja v družini sicer kot fizično nasilje definira kot "vsaka uporaba fizične sile, ki pri družinskem članu povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe", kamor bi nedvomno lahko umestili tudi telesno kaznovanje. Menite, da večina ljudi telesno kaznovanje še vedno ne smatra kot fizično nasilje, ali pa da je mogoče splošna ozaveščenost ljudi o zakonih tako nizka, da je telesno kaznovanje še vedno del vsakdana v naši družbi?

Jaz mislim, da je bolj ta prva možnost. Da se ljudje enostavno ne zavedajo, da sta ta dva pojma enaka. Da telesno kaznovanje je fizično nasilje in pika. Še vedno je preveč ljudi mnenja, da se "ena po riti" pri otroku ali pri odraslem razlikujeta, in da se to ne more primerjati. Vendar je razlika le v tem, da se otrok ne more braniti tako kot odrasel človek, ki

lahko potem to prenese še na sodišče. Dejstvo pa je, da na koncu fizična sila ničemur ne doprinese.

5. Ali menite, da je ta družbeni problem sploh mogoče urejevati z različnimi zakoni, ali je treba spremeniti predvsem vrednote staršev in posameznikov, ter jih izobraževati v smeri alternativnih načinov kaznovanja otrok?

Mislim, da je potrebno počasi začeti delati s starši. Pri nas nimamo nobene šole za starše, kar je še ena zanimiva zgodba. Eni ljudje tako pravijo, da imamo za vsako stvar nek tečaj, neko šolo, usposabljanje, za starševstvo, ki pa te pravzaprav zaznamuje za celo življenje, pa ni nimamo ničesar. Nihče ne ve kako vedno pravilno odreagirati, in verjetno bi v določenih primerih neko usposabljanje na tem področju razrešilo določene dileme, ki jih starši imajo. Ne verjamem, da starši naklepno, z ne vem kakšnim grdim namenom, tepejo svoje otroke. Verjetno je to bolj vzorec obnašanja, ki so ga prinesli iz svoje mladosti. Vendar je to proces, ki mora trajati dlje časa, da se stvari potem postopoma obdržijo in spremenijo. Vzemimo za primer prepoved kajenja v zaprtih javnih prostorih: ko je prišel zakon so vsi pravili, da bo leta povzročil propad gostinstva, pa pogledjte zdaj, sploh si ne moremo več predstavljati drugače. Tako, da vse stvari nedvomno potrebujejo svoj čas, tako tudi telesno kaznovanje. Če bi s tem začeli pred petdesetimi leti, bi verjetno danes javnost rekla, da ni govora, da se telesno kaznovanje otrok še vedno uporablja. Menim pa, da se stvari vendarle počasi spreobračajo in gredo v pravo smer.

6. Zakon o preprečevanju nasilja v družini sicer zavezuje centre za socialno delo, izobraževalne in zdravstvene institucije ter vse posameznike, ki bi opazili izvajanje nasilja nad otroki, da to nemudoma prijavijo pristojnim organom. Ali menite, da se to v večji meri zares dogaja, ali da se ljudje še vedno prevečkrat raje "obrnejo stran" kot pa da bi primerno ukrepali? In če da, zakaj se po vašem mnenju to dogaja?

Težko bi rekel ali večina ali manjšina, mene bolj preseneča ko včasih dobimo kakšna obvestila, ki jih npr. pred desetimi leti nismo. Na primer, ne da sosedje napišejo, da se sliši jok otroka iz sosednjega stanovanja, ampak takšne bolj subtilne... Da vidijo skozi okno kako mamica na otroškem igrišču trese otroka in mu nekaj dopoveduje, in sprašujejo (brez, da bi to osebo prijavili) ali je to nasilje ali ne, kako bi vi ravnali v tem primeru... To se mi zdi ozaveščanje, da ljudje dejansko razmišljajo o tem in da začutijo, da nekaj ni v redu. Težko je tudi reči ali je na voljo dovolj informacij ali ne, ker če problem ni velik, potem tudi informacij ni potrebno veliko, in jaz še vedno menim, da ta problem ni tako velik. Seveda pa informacije

nikoli ne škodijo, jih nikoli ni preveč, in tudi ozaveščanje ljudi nima meja. Kot sem rekel že pri prejšnjem vprašanju, bi verjetno bilo za mlade starše zelo koristno dobiti neko vrsto usposabljanja, sploh pri prvem otroku. Da se strokovnjaki s tabo pogovorijo in ti predstavijo različne možnosti. Ampak o tem se pogovarjamo že zelo dolgo, brez dejanskih rezultatov, in verjetno se tudi vsi starši ne bi želeli udeležiti takšnega usposabljanja, ampak če bi zajeli že 20% populacije, bi s tem nekaj spremenili. Tako, da tukaj še ni za obupati, saj se še vedno da veliko narediti na tem področju.

7. Kljub temu, da večina strokovnjakov opozarja na negativne posledice vzgoje z telesnim kaznovanjem, in kljub temu, da vedno več držav po svetu le-to zakonsko prepoveduje, se še vedno pojavljajo nasprotujoča mnenja, ki zagovarjajo telesno kaznovanje in izpostavljajo negativne posledice t.i. prijazne vzgoje. *Kakšno pa je vaše stališče o tem?*

Pri vseh stvareh vedno obstajata dva pola: za in proti, ter posledično različna mišljenja o tematici, vendar to samo po sebi ne pomeni, da je s tem kaj narobe. Bolj narobe je če takšni ljudje s takšnimi teorijami prepričujejo določen del javnosti, da imajo le oni absolutno prav in da se drugače ne da živeti. Meni je moteče to, da npr. dr. Milivojevića (ki je znan po svojih stališčih in le-teh nikoli ni skrival) angažira neka, celo državna ustanova, kjer on potem predava tožilcem in policistom kako naj otroka tepejo s polno roko po riti in ne po glavi. Človek bi pričakoval od organizatorja, da se distancira od takšnih primer, da ne govorimo o tistih, ki so ga dejansko poslušali. Kljub vsemu pa bo nekaj ljudi vedno nasilnih, ker le-ti pač ne vidijo drugega načina reševanja problemov, ki so v resnici njihovi in ne problemi njihovih otrok.

8. Predlog za sprejem Družinskega zakonika je bil na referendumu zavrnjen, nove zakonodaje na temo telesnega kaznovanja še ni na vidiku, kljub temu da nas zavezujejo mednarodne pogodbe, statistični podatki pa še vedno nakazujejo na pojav le-tega v našem vsakdanjiku. *Zanima me, kakšen bi bil vaš predlog za najbolj učinkovito in uspešno odpravo telesnega kaznovanja otrok?*

Menim, da če bo v družinskem zakoniku ostala takšna določba kot je bila, bo to čisto zadovoljivo. Da država jasno pove svoje stališče do tega problema, med tem ko sankcije ostajajo urejene v Kazenskem zakoniku. Na očitke, ki jih je bil Družinski zakonik deležen glede pomanjkanja sankcij pa menim, da če gre za tako veliko kršitev, le-to še vedno lahko sankcioniramo preko drugih zakonov, poleg tega imamo še vedno centre za socialno delo, ki

imajo svoje pristojnosti intervencije (npr. odvzem otroka), v primeru, da se pojavi nekdo, ki stalno pretepa svojega otroka. Skratka, nismo čisto brez orodij in orožij zato se mi zdi, da kaj več od sprejema družinskega zakonika ni potrebno.